ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 68ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, 1933. Ἀριθ. 1.

Ὁ Συντάκτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» εὔχεται ἀπὸ καρδίας εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας του πᾶσαν εὐλογίαν καὶ εὐτυχίαν κατὰ τὸ Νέον Ἔτος 1933.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ

«Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».
(Λουκᾶ θ'. 62)

Εἶναι λίαν ἐπίκαιρον κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ νέου ἔτους νὰ μελετήσωμεν λεπτομερείας τινὰς τῆς ζωῆς, αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι τὴν ζωὴν πραγματικήν, ζῶσαν, ἐπιβλητικήν, ἐπιτυχῆ, Τὸ διαρρεῦσαν ἤδη χρονικὸν διάστημα δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἡμετέραν διάθεσιν, ἵνα χρησιμοποιηθῇ ἐκ νέου καλλίτερον. Οὐδεμία ὕπαρξις, προσηλωθεῖσα εἰς τὸ παρελθόν, ἠδυνήθη ποτὲ νὰ μεγαλουργήσῃ εἰς τὴν παγκόσμιον κονίστραν. Οὐδεὶς ἄνθρωπος ζήσας ἀναδρομικῶς ἀναδείχθη ποτὲ μέγας ἢ ἐβοήθησε κατά τι τὴν ἀνθρωπότητα κοινωνικῶς, ἠθικῶς, πολιτικῶς, θρησκευτικῶς· Πᾶν ἄτομον καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης προσδοκᾷ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος νὰ ζήσῃ ἢ νὰ πράξῃ τι καλλίτερον καὶ εὐτυχέστερον τοῦ παρελθόντος. Ἐπιζητεῖ διακαῶς νέον τι, οὐχὶ μόνον ἁπλῶς διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν περιέργειάν του, ἀλλὰ διὰ ν' ἀνυψωθῇ εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον προόδου καὶ εὐημερίας. Διὰ τοῦτο θὰ ἠδυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος, ὅ,τι ὁ Παῦλος εἶπε περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων: «Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ηὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον» (Πράξ. ιζ'· 21). Ἀνθρωπότης περιωρισμένη εἰς τὸ παρελθὸν καὶ μὴ χρησιμοποιοῦσα τὰς παρούσας εὐκαιρίας ἀπώλεσε πᾶσαν ἰκμάδα ζωῆς. Ἄνθρωπος κατατρίβων τὸν καιρόν του αἰωνίως μὲ τὰ παλαιά, μὲ τὸ παρελθόν, χωρὶς σκέψιν διὰ τὸ παρὸν ἢ βλέψεις διὰ τὸ μέλλον, αὐτοκτονεῖ. Τὸν τοιοῦτον ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπηξίωσε νὰ καλέσῃ ***εὔθετον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.*** Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος εἶναι «οὐκ

εὔθετος» ὄχι μόνον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κόσμον τῶν ἀνθρώπων.

Α'. ***Ἡ ἔναρξις ἑνὸς ἔργου ἔχει πάντοτε ὡς σκοπὸν τὴν πρόοδον.*** Σημειώσατε τὰς λέξεις τοῦ ἐδαφίου: «Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον». Τοῦτο σημαίνει ἔναρξιν τῆς καλλιεργείας ἑνὸς ἀγροῦ, καὶ γενικώτερον, ἔναρξιν νέας σταδιοδρομίας ἀτομικῆς ἢ οἰκογενειακῆς ἢ κοινωνικῆς ἢ πολιτικῆς ἢ θρησκευτικῆς. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: ***'Αρχὴ ἥμισυ τοῦ παντός***»· ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἐφαρμογὴ τοῦ λόγου τούτου. Ἡ ἀρχή, μόνον ἐὰν συνοδεύεται μὲ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνεχίσεως καὶ ***ἀποπερατώσεως*** τῶν ἀρξαμένων, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντός Ἄλλως εἶναι μηδέν. Μήπως δὲν παρέστημεν πολλάκις μάρτυρες ἀνθρώπων, οἵτινες ἤρξαντο ἔργου τινὸς καὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν ἔμειναν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, τουτέστιν εἰς τὴν ἀρχήν;

Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν εὐθύνεται διὰ τὴν καταγωγήν του. Μὲ ἄλλας λέξεις, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκλέξωμεν ἡμεῖς τοὺς γονεῖς ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ γεννηθῶμεν εἰς οἰκογενείας, τὴν εὐμάρειαν, τὰ πλούτη, τὴν ἱστορίαν τῶν ὁποίων ζηλεύομεν σήμερον. Δυνάμεθα ὅμως, κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ὅρον, οὕτω νὰ προσαρμόσωμεν ἑαυτοὺς πρὸς τὰς παρουσιαζομένας εἰς ἡμᾶς περιστάσεις, ὥστε, ἅπαξ ἀρχίσαντες τὴν ζωήν, νὰ βαίνωμεν ὁλοὲν ἀπὸ προόδου εἰς πρόοδον πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως ἡμῶν. Ὁ πυρὴν πάσης ζωῆς ἀτομικῆς ἢ ὁμαδικῆς εἰς τοῦτο συνίσταται— εἰς τὴν ***πρόοδον*** καί τὴν ***ἀνάπτυξιν.*** Πρὸς τοῦτο οὐδεμιᾶς φείδεται θυσίας ἢ κόπου ὁ ἄνθρωπος, ἕτοιμος καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ βελτίωσιν τῆς θεσεώς του.

Ἀλλ' ἐὰν ὁ πρὸς τὴν πρόοδον ὀργασμὸς ἦναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον τῆς φυσικῆς ζωῆς, καθίσταται ἀναπόφευκτος εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἡμῶν ζωήν. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐλθὼν εἰς ζῶσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ σχέσιν, ὁ ἀναγεννηθείς, τίθεται ἀμέσως εἰς τὸ μεταίχμιον, εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ χωρισμοῦ δὺο καταστάσεων — μιᾶς, τῆς παρελθούσης, τῆς χρῃζούσης βελτιώσεως, καὶ ἑτέρας, τῆς μελλούσης, τῆς ἤδη ἀρξαμένης, πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προσανατολισθοῦν πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι καὶ προσπάθειαι αὐτοῦ, ὥστε νὰ διορθωθοῦν αἱ ἀποτυχίαι τοῦ παρελθόντος. Εὐρύτατοι ὁρίζοντες πνευματικῆς ζωῆς διανοίγονται ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπέραντοι κόσμοι τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς ἀναφαίνονται πρὸς κατάκτησιν. Τὸ ζωτικὸν τοῦτο στοιχεῖον — ἡ νέα γέννησις ἐν Χριστῷ — τείνει πρὸς κατάπνιξιν πάσης ἀντιθέτου καὶ σεσαθρωμένης ἐν ἡμῖν ἀρχῆς καὶ ἐφ' ἑτέρου πρὸς αὔξησιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἐδάφους ἐκείνου, ὅπερ πρὶν κατείχετο ὑπὸ ἀντιθέτων καὶ ὀλεθρίων ἐν ἡμῖν ῥευμάτων. Τὶ ἀνακαλύπτει ἐν σοὶ ἡ ἀναγεγεννημένη ζωή; Ἐγωϊσμόν ἀλαζονείαν, γλῶσσαν ἀπερίσκεπτον, θυμόν, ὀργήν, πικρίαν ἢ ἄλλην τινὰ χονδροειδῆ ἁμαρτίαν; Πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἐκκαθαρίσῃς καὶ νὰ κατακτήσῃς τὸ ἔδαφος αὐτό. Ἄλλως ἀπέτυχες. Ἡ Χριστιανικὴ ζωὴ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς συνίσταται εἰς τοῦτο. Ἄλλως θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ μὴ τὴν ἤρχιζες.

Σήμερον ἱστάμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν ἑνὸς νέου ἔτους. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι ὑπάρχουν τοιοῦτοι σταθμοὶ εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἂν καὶ μένωμεν ἐλά-

χιστα δευτερόλεπτα, δυνάμεθα ὅμως νὰ λάβωμεν ἀποφάσεις τοιαύτας, ὥστε νὰ ἐπιδέσωμεν καὶ νὰ θεραπεύσωμεν τὰς πληγὰς τοῦ παρελθόντος. Πόσον πικρὰ θὰ ἦτο ζωὴ ὡρισμένης διαρκείας 10, 15, 20 ἐτῶν! Θὰ ἔλειπεν ἀπ' αὐτῆς πᾶσα ἰδέα προόδου καὶ βελτιώσεως. Πόσον ἀφ' ἑτέρου τονωτικὸν εἶναι τὸ ὅτι ἐγεννήθημεν διὰ νὰ προοδεύσωμεν, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν πότε θὰ καταθέσωμεν τὸν ἀγῶνα. Μεγάλοι ἄνδρες καὶ μεγάλοι Χριστιανοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐργάζονται ἵνα καταστήσουν πᾶσαν αὔριον καλλιτέραν τῆς σήμερον — μὴ λησμονοῦντες ὅτι πᾶσα σήμερον πρέπει νὰ περιέχῃ ἐν ἑαυτῇ πάντα τὰ στοιχεῖα τὰ δυνάμενα νὰ καταστήσουν τὴν αὔριον καλλιτέραν. Θέτοντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον τοῦ χρόνου, ὀφείλομεν νὰ τείνωμεν πρὸς τὰ ἐμπρός, πάντοτε ἐμπρός.

Β΄. Πᾶσα στροφὴ πρὸς τὰ ὀπίσω — ἀναδρομὴ — θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ὄλεθρον.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἦτο αὐτὴν κυρίως τὴν ἀλήθειαν νὰ διδάξῃ καὶ διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ ἐντυπωτικωτέραν, ἐξέλεξε τὸ παράδειγμα τοῦτο. Εἶναι κανὼν ἀπαράβατος ὅτι ὁ ἀροτριῶν ὀφείλει νὰ ἔχῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἐστραμμένους πρὸς τὰ ἐμπρός, ἵνα δυνηθῇ ν' ἀνοίξῃ βαθεῖς, εὐθυγράμμους, παραλλήλους αὔλακας· οὕτω θὰ προετοιμάσῃ τὸν ἀγρόν του καταλλήλως διὰ τὴν σποράν. Ἐπομένως ἄνθρωπος διαρκῶς βλέπων πρὸς τὰ ὀπίσω οὐδὲν θὰ κατορθώσῃ καὶ τὸ σπουδαιότερον πάντων θὰ ἀπολέσῃ πᾶσαν ἐλπίδα θερισμοῦ καὶ ἀπολαυῆς. Δὲν ἐπρόκειτο ὅμως περὶ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας των· ἀλλὰ περὶ τῶν ἀποφασιζόντων νὰ ζήσουν τὴν ἀναγεγεννημένην ζωὴν καὶ ὅμως διαρκῶς στρεφόντων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ὀπίσω.

Χριστιανός, ὅστις στρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πνεύματός του πάντοτε πρὸς τὸ παρελθόν, σκέπτεται τὰ παρελθόντα, μελετᾷ τὰ παρελθόντα, ζῇ εἰς τὸ παρελθόν, δὲν ἀξίζει διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι βασιλεία ***ἐνεστῶτος καὶ ἰδίως τοῦ μέλλοντος.***

Χριστιανός, στρεφόμενος διαρκῶς πρὸς τὸ παρελθὸν, εἶναι ὁ ἀρεσκόμενος εἰς τὰ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τοιοῦτος δὲ Χριστιανὸς εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς νέας ἀρχὰς καὶ τὰ νέα ἰδεώδη τῆς ζωῆς του.

Χριστιανός, ὅστις καθ' ἕκαστον νέον ἔτος βλέπει εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰς πράξεις καὶ ἕξεις τοῦ παλαιοῦ ἔτους, παραγνωρίζει πάσας τὰς ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας χορηγουμένας αὐτῷ εὐκαιρίας πρὸς βελτίωσιν ἑαυτοῦ, καταπατεῖ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ καταδικάζει ἑαυτὸν εἰς ὄλεθρον. Ἡ γυνὴ τοῦ Λώτ, μεταβληθεῖσα εἰς στήλην ἅλατος, εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνῆκεν. Ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σαπφεῖρα καὶ ὁ Δημᾶς ἐπίσης. Εἰς τὴν σύγχρονον δὲ Χριστιανικὴν ἡμῶν πεῖραν πολλοὺς τοιούτους εἴδομεν: Ἔνθερμοι, ζηλωταί, μὲ καταφανῆ σημεῖα εὐσεβείας—καὶ ὅμως παρελθόντος τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ, ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ δυνηθέντες πλέον νὰ ἐπαναστραφῶσι πρὸς τὸν Χριστόν, εἴδομεν δὲ ἔπειτα τὰ ἠθικὰ ταῦτα πτώματα ἐκβραζόμενα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς πνευματικῆς θαλάσσης. Μὴ παίζετε, φίλοι μου, μὲ πράγματα δυνάμενα νὰ σᾶς βλάψωσιν ἀνεπανορθώτως. Τὸ μόνον δίδαγμα, ὅπερ δυνάμεθα ν' ἀντλήσωμεν ἐκ τοῦ παρελθόντος, εἶναι τὸ νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν τὰ λάθη καὶ τὰς ἁμαρτίας καὶ τὰς πτώσεις τοῦ παρελθόντος,

ἀλλὰ τοὐναντίον ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπανορθώσωμεν ταῦτα, ἁγιαζόμενοι ἐντελέστερον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Γ΄. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι ***ἑκάστη ἐπέτειος μᾶς φέρει ὡρισμένως ἢ πρὸς πρόοδον πνευματικήν***, ἐὰν ἐπωφελώμεθα τῶν περιστάσεων καὶ χρησιμοποιῶμεν αὐτάς, ***ἢ πρὸς ὄλεθρον καὶ καταστροφήν***, ἐὰν ἐμμένωμεν εἰς τὰς ἀποτυχίας καὶ πτώσεις καὶ ἁμαρτίας τοῦ παρελθόντος.

Εἶναι μέγα εὐτύχημα καὶ μεγάλη εὐλογία ὅτι ἔχομεν τοιούτους σταθμοὺς ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν. Τινὲς τούτων εἶναι ἀτομικοί, ἄλλοι οἰκογενειακοί, ἕτεροι πολιτικοὶ ἢ ἐθνικοί· ἡ πρώτη ἑκάστου ἔτους εἶναι παγκόσμιος σταθμός, πρὸ τοῦ ὁποίου πλούσιοι καὶ πένητες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, νέοι καὶ γέροντες, Χριστιανοί τε καὶ μή, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ σταθμεύσουν ὀλίγον, νὰ ἀνασκοπήσουν τὸ διαρρεῦσαν ἔτος, νὰ ἐξελέγξουν αὐστηρῶς τὰ διαπραχθέντα. Ἐνταῦθα ὅμως χρειάζεται ἡ μεγαλητέρα ἀπόφασις, ἵνα δώσωμεν τὴν ἁρμόζουσαν κατεύθυνσιν εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰ σχέδια καὶ τὴν ἐν γένει ζωὴν ἡμῶν. Ὅ,τι δὲν ἐγένετο ἐν τῷ παρελθόντι, ὅ,τι δὲν ἐπετεύχθη τότε, ἰδού, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῇ ἀγαθῇ του Προνοίᾳ ἐπιτρέπει διὰ τῆς εὐκαιρίας τοῦ νέου τούτου ἔτους νὰ πράξωμεν ἀπὸ σήμερον. Βλέποντες πρὸς τὸν Χριστόν, πρὸς τὰ ἄνω, ἐν μέσῳ τῶν ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν, ἂς ὑψονώμεθα πρὸς Αὐτὸν πάντοτε, ὅστις οὕτω θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς εὐθέτους διὰ τὴν βασιλείαν Αὐτοῦ.

Εὐχόμενος ἀπὸ καρδίας ὅπως τὸ ἤδη ἀρξάμενον ἔτος καταστῇ μεστὸν πάσης πνευματικῆς εὐλογίας, τονίζω καὶ πάλιν τοῦτο. Ἐπιθέσαντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἀρότρου καὶ πατήσαντες τὸν πόδα εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ νέου ἔτους, ἂς μὴ βλέπωμεν πρὸς τὰ ὀπίσω ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐμπρός, πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς — οὕτω θὰ θὰ καταστῶμεν εὔθετοι διὰ τὸν οὐρανόν,—εἰς ὃν εἴθε ὁ Κύριος πάντας ἡμᾶς νὰ ἀξιώσῃ νὰ εἰσέλθωμεν! Ἀμήν. ***Π. Γ. Λογγινίδης.***

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΣ

«Καὶ θέλουσιν εἴπει εἰς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν: «Τί σημαίνει ἡ λατρεία αὕτη;» (Ἔξοδ. ιβ' 26).

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν παίζει σπουδαῖον μέρος ἡ ἀνάμνησις—ἡ ἀνάμνησις, ἥτις κατανοεῖ. Οὕτω συνέβη μὲ τὴν Ἰουδαϊκὴν φυλήν. Τὸ ἔθνος αὐτὸ ἀνεμνήσθη πάντοτε τῶν μεγαλειωδῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος του καὶ κατενόησε ὅλην τὴν σπουδαιότητά των. Καὶ ἐπέζησεν ἐπὶ 3,000 ἔτη. Τὰ περιστοιχίζοντα αὐτὸ ἔθνη εἰς μάτην ὑπεδούλωσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν γῆν καὶ ἐξηνδραπόδισαν τὸν λαὸν αὐτῆς, ἀλλ' ἐν τέλει κατεστράφησαν, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπέζησαν, χάρις εἰς τὴν ὅλως ἔκτακτον αὐτῶν δύναμιν τῆς ἀναμνήσεως. Οἱ ἱστορικοί των καὶ οἱ χρονογράφοι των ὑπῆρξαν προφῆται τῆς ἀναμνήσεως. Τοιαύτη δύναμις ἀναμνήσεως ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποβῇ ματαία. Τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν τῶν Ἰουδαίων οὐδεὶς

κατακτητὴς ἠδυνήθη νὰ ὑποδουλώσῃ, περὶ αὐτῶν δὲ ἐπηλήθευσεν ἡ πρόρρησις ὅτι ἡ φυλὴ αὕτη οὐδέποτε θέλει ἐκλείψει.

Συνήλθομεν ἐδῶ σήμερον ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς μεγάλης Ἀναμνήσεως. Συνήλθομεν ἵνα ὁμαδικῶς ἀναμνησθῶμεν τὸ μέγιστον ὑπόδειγμα αὐτοθυσίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐκληροδότησέ ποτε γενεὰ Ἄγγλων.

Παρῆλθον ἔκτοτε δεκατέσσαρα ἔτη καὶ ἤδη μέγας ἀριθμὸς τῶν ὁμοεθνῶν μας ἀρχίζει νὰ ἐρωτᾷ: «Τί σημαίνει ἡ τελετὴ αὕτη;» Καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος δὲν θὰ ἦναι πλέον οὔτε ἀνάμνησις, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ περιέλθει εἰς τὴν ἱστορίαν.

«Τί σημαίνει ἡ τελετὴ αὕτη;»

Ποίαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας ταῦτα, ὡς καὶ τὸ ὀγκούμενον σταθερῶς πλῆθος ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἔλαβον πεῖραν τῶν φρικαλεοτήτων καὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ μεγάλου Πολέμου;

Πᾶσα συγκλονιστικὴ πεῖρα τῆς ζωῆς προσλαμβάνει προοπτικὴν ἀκριβεστέραν, κρίνεται ἀκριβέστερον, μετὰ τὴν παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου. Ποῖαι λοιπὸν εἶναι αἱ ἐξέχουσαι γραμμαὶ—αἱ βαθεῖαι καὶ ἰσχυραὶ—αἱ χαραχθεῖσαι δι' αἵματος, ἃς δυνάμεθα ἐκ πάσης ἀποστάσεως νὰ ἀναγνωρίσωμεν;

Ἦσαν ἓν ἑκατομμύριον ἀνδρῶν, νέοι σχεδὸν πάντες καὶ δικαιούμενοι νὰ ἀποβλέψουν εἰς ζωὴν χαρᾶς καὶ εὐτυχίας ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη—νὰ ἀποβλέψουν εἰς ἑστίαν οἰκογενειακήν, εἰς τέκνα, εἰς εὐμάρειαν αὔξουσαν καὶ ἐλπίδας θαλεράς. Ἦλθεν ὁ πόλεμος καὶ αὐτοὶ ἐκλήθησαν νὰ πιστεύσουν ὅτι ὑπάρχουν πράγματα ἀνώτερα τῆς σωματικῆς ζωῆς—πράγματα σκληρότερα τοῦ σωματικοῦ θανάτου. Νὰ πιστεύσουν ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἔθνους εἶναι ἱερωτέρα τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου—ὅτι ὑπάρχει ἐκτὸς ἡμῶν κάτι ἔχον ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἰσχυρότερον καὶ ἐπιβλητικώτερον ἀπὸ ἡμᾶς αὐτούς. Καὶ ἐζωογονήθη ἐντὸς μυριάδων ἀνθρωπίνων καρδιῶν ὁ θεῖος ἐκεῖνος σπινθήρ, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ παρέμενεν ἀφανὴς ἢ ἐκινδύνευε νὰ σβεσθῇ ὑπὸ σωρείαν ἐγκοσμίων συμφερόντων.

«Τί σημαίνει ἡ τελετὴ αὕτη!» Σημαίνει τοῦτο: Ὅτι τὰς κεφαλὰς ἡμῶν κλίνοντες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εὐχαριστοῦμεν Αὐτόν, διότι ηὐδόκησεν ὥστε νὰ λάβωμεν πεῖραν μιᾶς μεγαλειώδους πίστεως, ἥτις προῆλθεν οὐχὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ἁγίους, οὐδὲ ἀπὸ χαρακτῆρας ἐξόχους, ἀλλ' ἀπὸ τὰ κοινὰ στρώματα τῶν ἀνθρώπων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Μᾶς ἀπεκάλυψεν ὅτι ὑπὸ τὰ θολερὰ ὕδατα τοῦ πυθμένος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας κεῖται βαθεῖα πίστις. Ἡ πίστις αὕτη, ὥς τις μεμακρυσμένος ἀστήρ, ἀκτινοβολεῖ διὰ μέσου τῶν ζοφερῶν μεταπολεμικῶν ἐτῶν. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὴν μακρὰν καὶ πρόθυμον καρτερίαν, τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσεν ἡ πίστις αὕτη, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν πῶς ἀντιμετώπισαν οἱ σύντροφοί μας τὴν δεινὴν ἐκείνην δοκιμασίαν, αἰσθανόμεθα ἄπειρον εὐγνωμοσύνην διὰ κάθε ἀνάμνησιν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἀφῆκαν καὶ διὰ τὴν ἔμπνευσιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκαν εἰς κόσμον ἔχοντα μεγίστην ἀνάγκην τοιαύτης ἀνυψώσεως. Εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, διότι ὑπέδειξεν εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰ τέκνα μας πῶς νὰ ὑποφέρωμεν, πῶς νὰ ἐγκαρτερῶμεν καὶ πῶς νὰ ἀποθνήσκωμεν—ὅτι μᾶς ἡρμήνευσαν βαθύτερον τὸν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ Σταυρόν, πρὸς τὸν ὁποῖον μᾶς προσεγγίζουν διὰ τοῦ θανάτου των.

Ναί, ἦσαν ἄνθρωποι κοινοί, οἱ ἥρωες τῶν ὁποίων τὴν μνήμην πανηγυρίζομεν σήμερον. Ἡ σημερινὴ ἡμέρα μᾶς ὑπενθυμίζει πᾶν ὅ,τι ὀφείλομεν εἰς τοὺς στρατιώτας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Μᾶς ὑπενθυμίζει τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας, ὅσοι πιστῶς ἐκτελοῦν τὰς διαταγὰς τῶν ἄλλων, αἰσθανόμενοι ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἔργον των πάσῃ θυσίᾳ—ὅσοι συνεχίζουν σταθερῶς τὸ καθῆκόν των, εἴτε χάσσουν εἴτε κερδίσουν. Οἱ τοιοῦτοι ἀποτελοῦν τὸν βράχον, ὅστις εἶναι τὸ θεμέλιον ὅλων ἐκείνων τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν τὰ μᾶλλον πολύτιμα. Διὰ τὸ ἔργον καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων εὐχαριστοῦμεν σήμερον τὸν Θεόν.

Ὁ πόλεμος, διὰ μυστικῆς τινος ἐπαφῆς, μᾶς ἀπεκάλυψε τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ἐμφανίζεται μόνον ὅταν τὴν φωτίζῃ καὶ τὴν ἐξευγενίζῃ ὁ Σταυρός. Ἐν τῇ ἀποκαλύψει δὲ αὐτῇ εἴδομεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶναί τι εὐγενέστερον παρ᾿ ὅ,τι ἐνομίζομεν. Περιττὸν εἶναι νὰ λησμονήσωμεν ἢ νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὴν ζοφερὰν πλευρὰν τοῦ πολέμου, μὲ ὅλας τὰς ἀθλιότητας καὶ τὰς κακουργίας του. Ἐν τούτοις εἴδομεν, εἰς τὰ προχώματα καὶ εἰς τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ, μέχρι ποίου σημείου ἦτο δυνατὸν νὰ ὑψωθῇ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος, τί ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ νὰ πράξῃ. Καὶ ἐπιστεύσαμεν ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ πράξωμεν τὸ αὐτό, ὅταν θὰ ἔληγεν ὁ πόλεμος.

Τὰ ἔτη τὰ ἐντατικὰ καὶ ἀπαίσια τοῦ πολέμου μᾶς ἔδειξαν νέον ὁραματισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος—ὁποία ***θὰ ἠδύνατο νὰ ἦναι.*** Ἡ δὲ ἀνάμνησις τῶν ἡμερῶν ἐκείνων μᾶς πείθει ὅτι αἱ αὐταὶ ἀρεταὶ—ἡ αὐτοθυσία, ἡ ἀγαθότης, τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀδελφοσύνη ἀπαντῶσι καὶ σήμερον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀναμφιβόλως, ἡ μία ἱερὰ ἀνάμνησις, ἥτις ἀξίζει νὰ διαιωνισθῇ—ἡ μόνη δόξα τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου πολέμου—εἶναι ἡ πνευματικὴ ἔξαρσις, ἥτις ἐπί τινα καιρὸν ἐξύψωσε τὴν ὑλικήν μας ὑπόστασιν ὑπεράνω τῆς ἰδιοτελείας καὶ ἥνωσε πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας εἰς ἕνα σύνδεσμον ἀδελφικῆς θυσίας καὶ ὑπηρεσίας.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας οἱ ἄνθρωποι συνεδέοντο δι᾿ ἀνιδιοτελοῦς ἀφιερώσεως πρὸς κἄτι ἐκτὸς ἑαυτῶν, πρὸς τὴν ἰδεολογίαν τὴν ὁποίαν ἀντεπροσώπευε τὸ ἔθνος των. Σήμερον στερούμεθα τοῦ αὐτοῦ κυριάρχου σκοποῦ. Τί λείπει; Ἔλλειψις κινδύνου βεβαίως δὲν ὑπάρχει. Σήμερον ὁ ἐπαπειλῶν κίνδυνος εἶναι ἀρκούντως μέγας. Μάλιστα φρονοῦν τινες ὅτι σήμερον ἐπαπειλούμεθα ὑπὸ τῆς μεγίστης καταστροφῆς ὅλης τῆς ἱστορίας. Ταυτοχρόνως ὅμως εὑρισκόμεθα πρὸ μιᾶς τῶν σπουδαιοτέρων εὐκαιριῶν, αἵτινες ἐδόθησάν ποτε εἰς τὸν ἄνθρωπον. Κατέχομεν, οὕτως εἰπεῖν, ἓν μεγαλειῶδες ἀερόπλοιον, διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἀρθῶμεν εἰς ὕψη ἀφάνταστα, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κατακρημνισθῶμεν καὶ νὰ συντριβῶμεν ἀνεπανορθώτως.

Ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αἰσθητὴ καὶ ἐπείγουσα ἡ ἀνάγκη, ὅπως τὴν Ἡμέραν ταύτην τῆς Ἀναμνήσεως καταστήσωμεν ***Ἡμέραν Ἀποφάσεως.*** Ἡ ἀνάμνησις τῶν νεκρῶν μας ἀποτελεῖ ἐντολὴν πρὸς ἡμᾶς, ὅπως ἐξασφαλίσωμεν διὰ τὰ τέκνα μας κόσμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἔχῃ ἐξοστρακισθῇ ὁ πόλεμος. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρέπει ἀκαταπαύστως νὰ στρέφωμεν

τὰς σκέψεις τῆς νέας γενεᾶς—πρὸς τὸ ὡραῖον ὅραμα τῆς συμβιώσεως μετὰ τῶν ὁμοίων μας ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐμπιστοσύνῃ καὶ ἀγάπῃ.

Εἰς μάτην καταγγέλλομεν τὸν πόλεμον. Τὸν μέθυσον δὲν δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν καταγγέλλοντες τὸ ποτόν. Ἀνάγκη νὰ καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως διαλύσωμεν τὴν ἀτμόσφαιραν τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῆς καχυποψίας, ἥτις ἐπικρατεῖ ἐν τῇ κοινωνικῇ, τῇ βιομηχανικῇ καὶ τῇ πολιτικῇ μας ζωῇ. Πρέπει νὰ «ἐπιζητῶμεν τὴν εἰρήνην καὶ νὰ ἀκολουθῶμεν αὐτήν». Νὰ διδάσκωμεν τὰ τέκνα μας καὶ τοὺς φίλους μας νὰ ἀντιλαμβάνωνται καὶ τὰς ἀπόψεις τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Πρέπει νὰ ἀποφασίσωμεν νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ κρίνωμεν ἀμερολήπτως τὰς ἀντιλήψεις ὅλων τῶν μερῶν. Πρέπει νὰ ἀρνώμεθα νὰ πιστεύωμεν τὸ χειρότερον καὶ νὰ προσπαθῶμεν νὰ πιστεύωμεν τὸ καλλίτερον. Νὰ μὴ χάσωμεν καμμίαν εὐκαιρίαν ὅπως προαγάγωμεν τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ τῆς ἑνότητος, τὸ ὁποῖον ὁσημέραι κερδίζει ἔδαφος μεταξὺ πάντων ἐκείνων, ὅσοι προσπαθοῦν νὰ λαμβάνουν ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν.

Κατ' αὐτὰς παίζεται εἰς Λονδῖνον δρᾶμά τι, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται ὀπτασία τῶν φονευθέντων εἰς τὸν πόλεμον Γάλλων καὶ Γερμανῶν στρατιωτῶν, ἐπανερχομένων ἐκ τοῦ κοινοῦ τάφου εἰς τὰ ἴδια καὶ ζητούντων νὰ συνεχίσουν τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἐγνώριζαν. Ὁ κόσμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπανακάμπτουν, εἶναι σήμερον ξένος δι' αὐτούς. Εἶχον ἀφήσει τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν ἤξευρον, διὰ νὰ πολεμήσουν ὑπὲρ κόσμου καλλιτέρου—κόσμου ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξωρίζετο ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ ὑπερηφανία, ἡ δυσπιστία καὶ ὁ φόβος. Ἐπανερχόμενοι εὑρίσκουν ὅλα ταῦτα πολὺ ἰσχυρότερον ἐρριζωμένα ἢ πρότερον. Εὑρίσκουν δὲ ἐπὶ πλέον, ὅτι οἱ ζῶντες δὲν θέλουν πράγματι τοὺς νεκρούς, διότι ἡ ἐπάνοδος τῶν νεκρῶν προσκρούει εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ζώντων. Οὕτω λοιπόν, ἀφοῦ εἰς μάτην προσεπάθησαν νὰ ἐπιτύχουν νὰ λάβουν ἱκανοποίησιν ἐκ μέρους διεθνοῦς τινος Συνδιασκέψεως πολιτικῶν ἀνδρῶν, κληρικῶν καὶ ἐμπειρογνωμόνων, ἐπιστρέφουν εἰς τὸν κοινόν των τάφον, διὰ νὰ ἀναλάβουν ἐκ νέου τὸν σταυρόν, τὸν ὁποῖον οἱ ζῶντες ἀρνοῦνται νὰ φέρουν.

Εἴδετέ ποτε πῶς ἀνεγείρεται ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης κυματοθραύστης. Ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους κολοσσιαῖοι ὀγκόλιθοι καταβυθίζονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ στήνονται ὡς θεμέλια ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων, ἄνευ τινος ὁρατοῦ ἀποτελέσματος. Ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀφανῶν θεμελίων καὶ μόνων πρέπει νὰ στηριχθῇ ὁ κυματοθραύστης, διὰ νὰ ἀνθίσταται εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων. Σταματήσατε τὴν οἰκοδόμησίν του πρὶν ἢ περατωθῇ καὶ θὰ χάσητε τοὺς κόπους σας καὶ θὰ ἀποτύχητε τοῦ σκοποῦ σας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κρυπτῆς ὑπὸ τὰ κύματα λιθοδομήσεως τῶν θεμελίων ἄνευ τῆς ἐπικειμένης οἰκοδομῆς, θὰ προσθέσητε ἕνα ἀκόμη κίνδυνον εἰς τὴν θάλασσαν. Πρὸ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἐξεκινήσαμεν διὰ νὰ οἰκοδομήσωμεν κυματοθραύστην, πρὸς προφύλαξιν τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου. Ἐὰν δὲν τὸν ἀποπερατώσωμεν, τότε εἰς μάτην ἀπέθανον ἓν ἑκατομμύριον συμπολιτῶν μας καὶ ἡ θυσία των ὑπῆρξε ἀσύνετος ματαιοπονία; Ὁ κυματοθραύστης αὐτὸς πρέπει νὰ ἀποπερατωθῇ ὑπὸ ἀνθρώπων, ὧν ἡ ζωὴ

θὰ ἦναι ὁλοσχερῶς ἀφιερωμένη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐν τῇ θυσίᾳ ἔγκειται ἡ καλλίστη ἀνάμνησις. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πατρίς σας ἔχουν ἀνάγκην ὑμῶν εἰσέτι.

Ἰδοὺ λοιπόν, ὅτι τηροῦμεν ἀκόμη μίαν φορὰν τὰς δύο μεγαλειώδεις στιγμὰς τῆς σιωπῆς, κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς Ἀνακωχῆς. Ποίαν σημασίαν θὰ ἔχουν αὗται δι' ἡμᾶς; Εἶναι ὡς νὰ ἠνοίχθησαν αἰφνιδίως αἱ μεγάλαι θύραι τῆς αἰωνιότητος καὶ νὰ ἱστάμεθα εἰς τὸ κέντρον τῆς πίστεως ἐκείνης τῶν νεκρῶν—ἐνώπιον τῆς εὐρυτέρας ἐκείνης ζωῆς, τῆς βαθυτέρας ἐκείνης πίστεως.

Ὄχι καταθέτοντες στεφάνους καὶ στήνοντες μνημεῖα θέλομεν τιμήσει ἐπαξίως τοὺς τετιμημένους ἡμῶν νεκρούς, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς ἐπαφῆς ἡμῶν μετὰ τοῦ πνεύματος αὐτῶν, πρὸς ὁδηγίαν καὶ ἀναζωογόνησιν τῶν ἀποχαυνωμένων μας ψυχῶν. Τὸ νὰ συλλάβωμεν πάλιν τὸ πνεῦμα τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἐκείνων ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστην τιμήν, ἣν δυνάμεθα νὰ τοῖς προσφέρωμεν.

Αὐτοί, διὰ τῆς πρὸς στιγμὴν ἀνοιγείσης θύρας, μᾶς καλοῦν λέγοντες: ***«Ἡμεῖς, ἄνθρωποι κοινοί, ἀπεθάνωμεν ὑπὲρ μιᾶς πίστεως. Σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ζήσητε ὑπὲρ αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς;»***

«Τί σημαίνει ἡ τελετὴ αὕτη;»

Σημαίνει ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ ἑκάστου ἀνθρώπου εἶναι κεκρυμμένη μία πίστις μεγαλειώδης καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρξῃ ἐπίσης κἄτι τι ἀπείρως θαυμαστότερον τοῦ πολέμου, τὸ ὁποῖον θέλει ἐξαπολύσει τὴν μυστικὴν δύναμιν τῆς πίστεως ταύτης καὶ θὰ εἰσαγάγῃ κόσμον νέον καὶ καλλίτερον—τὴν βασιλείαν τῆς ἀγάπης.

«Τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης δοκιμὴ εἶν' ἡ ζωή, ὁ θάνατος. Ζήσατε λοιπὸν σεῖς ὑπὲρ ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἀπεθάνομεν».

R. Richmond Raymer.

[Λόγος κηρυχθεὶς ἀπ' ἄμβωνος ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς Ἀνακωχῆς τοῦ Μεγάλου Πολέμου, 11 Νοεμβρίου 1932].

Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΖΩΠΥΡΗΣΕΩΣ

(συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

Β'. Τί ἐστι παραχώρησις.

«Παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ». Ρωμ. ς' 13.
«Παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν . . . τῷ Θεῷ». Ρωμ. ιβ' 1.
«Ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ Κυρίῳ». Κορ. Β'. η'. 5.
«Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι Θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον». Πέτρ. Α'. δ'. 2.

Τί εἶναι παραχώρησις; ἢ μᾶλλον, ποία τις εἶναι ἡ πρᾶξις τῆς παραχωρήσεως, ἥτις ἀνοίγει τὴν πύλην τῆς παρακεχωρημένης ζωῆς, τῆς ζωῆς τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερώσεις; Τὰ ἐπὶ κεφαλῆς ἐνταῦθα τεθέντα ἐδάφια δίδουσι σαφῆ ἀπάντηση εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην. ***Παραχώρησις ἢ καθιέρωσις εἶναι ἡ ἑκούσιος προσφορὰ ἡμῶν αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ κάμνωμεν τὸ θέλημα τοῦ***

Θεοῦ καὶ οὐχὶ τὸ ἰδικόν μας. Σημείωσον τὰς λέξεις· διότι ἑκάστη ἐξ αὐτῶν εἶναι σημαντική, καὶ ὅλαι ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω τεθέντα ἐδάφια. ***Εἶναι ἑκούσιος προσφορὰ*** («Παραστήσατε»· «νὰ παραστήσητε»· «ἔδωκαν») ***ἡμῶν αὐτῶν*** («ἑαυτούς»· «εἰς τὸν Κύριον») «***διὰ νὰ κάμνωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ τὸ ἰδικόν μας***» (Πέτρ. Α΄. δ΄ 2). Λοιπόν.

α΄) Εἶναι προσφορά.

Καθὼς ὁ Ἰσραηλίτης, προσερχόμενος ἵνα λατρεύσῃ τὸν Θεόν, ἐγέμιζε τὴν χεῖρά του μὲ τὰ καλλίτερα, πλουσιώτερα ἐκλεκτότερα ἀγαθά του καὶ ἔφερεν ὡς προσφορὰν εἰς τὸν Κύριον, οὕτω τὸ λελυτρωμένον τέκνον τοῦ Θεοῦ ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Θεὸν ὡς τὴν ὑψίστην ἔκφρασιν εὐγνώμονος λατρείας, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ κάμῃ πρὸς τὸν ἀπολυτρώσαντα Κύριον. Εἰς παρελθόντας χρόνους, ὅτε ἴσχυεν ἡ δουλεία καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπωλοῦντο καὶ ἠγοράζοντο, δοῦλός τις ἵστατο τρέμων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς δημοπρασίας, περιμένων τὴν λῆξιν τῶν προσφορῶν, ὁπότε θὰ ἐχωρίζετο ἀπὸ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του καὶ ἀπὸ πᾶν ὅ,τι τῷ εἶχε γείνῃ ἀγαπητὸν κατὰ τὴν διαμονήν του ὡς δούλου εἰς τὴν φυτείαν. Αἱ προσφοραὶ ἠκολούθουν αὐξανόμεναι, ὅτε τέλος ἔπαυσαν, καὶ ἡ σφῦρα τοῦ κήρυκος ἐδήλωσε νικήτριαν τὴν τελευταίαν προσφοράν. Κύριός τις ἐπλησίασε τὸν δέσμιον δοῦλον καὶ τῷ εἶπεν: «Ἄνθρωπέ μου, σὲ ἠγόρασα». «Μάλιστα, ἀφεντικό,» ἀπήντησεν ὁ δοῦλος. «Σὲ ἠγόρασα πολὺ ἀκριβά». Ὁ δοῦλος κατένευσε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. «Ἀλλὰ κάτι περισσότερον», προσέθηκεν ὁ ἀγοραστής. «Σὲ ἠγόρασα διὰ νὰ σοὶ χαρίσω τὴν ἐλευθερίαν»· καὶ λύσας τὰ δεσμά του τῷ εἶπε: «Πήγαινε· εἶσαι ἐλεύθερος». Ὁ ἔκπληκτος δοῦλος πλήρης χαρᾶς ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ λυτρωτοῦ του καὶ εἶπεν: «Ὦ, ἀφεντικό! εἶμαι δοῦλός σου γιὰ πάντα!» Οὕτω πως, ὦ λελυτρωμένε ἄνθρωπε, ὁ Χριστός μας, ὅστις μᾶς ἠγόρασε μὲ τὸ πολύτιμόν Του αἷμα, περιμένει νὰ πέσωμεν εἰς τοὺς πόδας Του καὶ νὰ προσφέρωμεν εἰς Αὐτὸν τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν ἠγόρασε καὶ ἀπηλευθέρωσεν. Οὕτως ὁ Παῦλος, ὁ ποτὲ δεσμώτης δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, ἤδη μετὰ χαρᾶς καλεῖ ἑαυτὸν «(ἑκούσιον) δοῦλον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἡ αὐτὴ ἀλήθεια κατὰ πολὺ ὡραῖον τρόπον εἶναι ἐκπεφρασμένη ἐν σχέσει μὲ τὸν Κύριον ἡμῶν, προσφέροντα ἑαυτὸν διὰ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός. Τὸ ἐδάφιον (Ἑβρ. ι΄ 5), ἐν ᾧ Αὐτὸς ὁμιλεῖ, προσφέρει τὸ σῶμά Του εἰς τὸν Πατέρα μέχρι καὶ τῆς σταυρώσεως, λαμβάνεται ἐκ τοῦ τεσσαρακοστοῦ Ψαλμοῦ ἐδάφ. 6. Ἐκεῖ ἀντὶ τοῦ «ἡτοίμασας εἰς ἐμὲ σῶμα» ὑπάρχει ἡ φράσις «διήνοιξας (= ἐτρύπησας) τὰ ὦτά μου». Ὁπόταν δοῦλός τις εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀφέσεως ἤθελε προτιμήσῃ νὰ μένῃ ἑκουσίως δοῦλος διὰ παντὸς τοῦ κυρίου του, τὸν ὁποῖον ἠγάπησεν, ἐλάμβανε θέσιν πλησίον τοῦ παραστάτου τῆς θύρας, καὶ ἐκεῖ ὁ κύριός του ἤνοιγεν ὀπὴν εἰς τὸν λοβὸν τοῦ ὠτός του διὰ τρυπητηρίου (Ἐξόδ. κα΄. 6), καὶ ἔκτοτε τὸ τετρυπημένον οὖς ἦτο τὸ σημεῖον ὅτι οὗτος, ἂν καὶ ἔχων δικαίωμα νὰ εἶναι ἐλεύθερος, ὅμως ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν κύριόν του παρέδωκεν ἑαυτὸν νὰ εἶναι ἑκούσιος δοῦλός του καθ' ὅλην τὴν ζωήν του. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μετεχειρίσθη τοῦτο ἐν τῷ Ψαλμῷ ὡς ζωηρὰν εἰκόνα τῆς τελείας καὶ αὐθορμήτου εἰς τὸν

Πατέρα ὑποταγῆς Ἐκείνου, ὅστις, ὅτε ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ: «Ἦλθον οὐχὶ διὰ νὰ κάμω τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με», καί, «Ἐγὼ εἶμαι ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ ὑπηρετῶν». Τὸ αὐτὸ ζητεῖ παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, ἀφ' οὗ εἴμεθα «υἱοὶ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», νὰ προσφέρωμεν ὁμοίως ἑαυτοὺς εἰς τὸν Πατέρα.

Δὲν πρέπει δὲ ὁ οὕτω προβαίνων εἰς προσφορὰν ἑαυτοῦ εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἀνήκει εἰς Αὐτόν· διότι ὅλα τὰ τέκνα Του ἀνήκουσιν εἰς Αὐτὸν πρὶν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν προσφορὰν ἑαυτῶν. Ἡ πρᾶξις τῆς ἀφιερώσεως δὲν παράγει τὴν κυριότητα Αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν προϋποθέτει. Δὲν παραχωροῦμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεὸν ***διὰ νὰ γίνωμεν ἰδικοί Του, ἀλλ' ἐπειδὴ εἴμεθα ἰδικοί Του*** παραδίδομεν εἰς Αὐτὸν τὴν ζωήν μας· Ἡ ***ἀγορὰ*** δίδει τὸ δικαίωμα ***κυριότητος***· ἡ δὲ ***παράδοσις*** τοῦ ἀγορασθέντος δίδει ἁπλῶς τὴν ***κατοχὴν*** αὐτοῦ. Λοιπὸν δὲν ἐρωτῶμεν «Ἀνήκω εἰς τὸν Θεόν; ἀλλά, «Ἔχω παραδώσῃ εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἤδη ἀνήκει εἰς Αὐτόν»; Γράφων τις πρὸς φίλον του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἂν ὁ παραχωρῶν ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεὸν δύναται ἀδιστάκτως νὰ εἴπῃ εἰς Αὐτόν, «Εἶμαι ἰδικός Σου», ἔλαβε τὴν διαφωτιστικὴν ἀπάντησιν: «Εἶσαι ἤδη τοῦ Θεοῦ, διότι ***σὲ ἠγόρασε***· τώρα παράδος τὸ ἀγορασθέν!» Πόσον τοῦτο ἀληθές, καὶ πόσον ἁπλοῦν. «Δὲν εἶσθε ἑαυτῶν». Διὰ τί; «Διότι ***ἠγοράσθητε***» (Κορ. Α΄ ε΄ 19,20). Οἱ λόγοι οὗτοι δεικνύουσιν ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος εἶναι τοῦ Θεοῦ· τὸ ζήτημα τῆς κατοχῆς ἀποφασίζομεν ἡμεῖς. Ἡ προσφορὰ λοιπὸν ἡμῶν αὐτῶν εἰς τὸν Θεὸν δίδει εἰς Αὐτὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς Αὐτὸν δικαιώματι ἀγορᾶς. Ἄρα οὐδεὶς φόβος μήπως δὲν μᾶς δεχθῇ· οὐδεὶς δισταγμὸς περὶ τοῦ ἂν εἴμεθα ἰδικοί Του. Τοῦτο εἶχε γείνῃ ὅτε μᾶς ἠγόρασε· μάλιστα, «πρὸ καταβολῆς κόσμου» ἐξέλεξεν ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὸ ζήτημα εἶναι: Παρεχωρήσαμεν ἑαυτούς; παρεδώκαμεν τὸ ἀγορασθέν; Ἀγοράζει τις πολύτιμον κόσμημα· τὸ πληρώνει καὶ τὸ ἀφίνει εἰς τὸν κοσμηματοπώλην, ἵνα τὸ παραλάβῃ ἀργότερον. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν προσέρχεται ἵνα τὸ παραλάβῃ, καὶ ἐκεῖνος ἀρνεῖται νὰ τὸ δώσῃ. Νομικῶς ὁ ἀγοραστὴς εἶναι ὁ κύριος τοῦ κοσμήματος, ἀλλ' ὁ ἄλλος ἀδίκως ἀποκλείει αὐτὸν τῆς κατοχῆς. Οὕτως ὁ Θεὸς ἐγύμνωσε τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τὸν πολυτιμότερόν του θησαυρόν, ἵνα ἀγοράσῃ ἡμᾶς δι' Αὐτοῦ, καὶ ὅμως ἡμεῖς ἀρνούμεθα νὰ παραδώσωμεν εἰς Αὐτὸν τὴν ζωήν μας τὴν ὁποίαν τόσον ἀκριβὰ ἠγόρασεν!

β) Εἶναι προσφορὰ ἑκούσιος.

Ὑπάρχει θύρα, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δὲν παραβιάζει—τὸ ὑπεύθυνον τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπιμένει μέχρι τοῦ τελευταίου ὁρίου νὰ καλῇ, νὰ παρακαλῇ, ἔτι δὲ καὶ νὰ κλαύσῃ παρὰ τὴν θύραν τῆς καρδίας, ἥτις ἀρνεῖται εἰς Αὐτὸν τὴν πλήρη κατοχήν· ἀλλὰ δὲν ἐκβιάζει τὴν εἴσοδον. Σοβαρωτάτη γίνεται ἡ σκέψις τῆς προσφορᾶς τῆς ζωῆς, ὅταν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐξετέλεσε τὸ ἔργον τῆς διαφωτίσεως ἡμῶν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς καλεῖ εἰς τὴν προσφορὰν ταύτην, καὶ ἀφίνει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποχωρήσωμεν ἢ νὰ μὴ ὑποχωρήσωμεν. Εἶναι δυνατὸν καὶ ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν τῇ Θείᾳ Αὐτοῦ ἀγάπῃ ἵσταται καὶ παρακαλεῖ ζητῶν τὴν

προσφορὰν ταύτην τῆς ζωῆς μας λέγων, «Ποσάκις **ἠθέλησα...»** νὰ προσθέση «ἀλλὰ **δὲν ἠθελήσατε!»** Εἶναι ὡς νὰ ἀναβλέπωμεν πρὸς τὸ τεθλιμμένον ἐκεῖνο Πρόσωπον καὶ νὰ λέγωμεν. «Μάλιστα, Κύριε, γνωρίζω ὅτι μὲ ἠγόρασες μὲ φρικτὴν πληρωμήν. Γνωρίζω ὅτι ἀνήκω εἰς Σὲ μὲ τὴν ὑψίστην καὶ ἁγιωτάτην ἐκ μέρους Σου ἀξίωσιν· ἀλλ᾽ εἶμαι πολὺ ἀπησχολημένος εἰς τὰ κοσμικά μου σχέδια, τὰς ἀπολαύσεις μου καὶ τὴν φιλοδοξίαν μου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ παραδώσω τὴν ζωήν μου εἰς Σέ!»

Ἐν Σαμ. Α΄. ι΄ 27 ἀναγινώσκομεν περὶ τοῦ Σαούλ, τοῦ ἀνακηρυχθέντος βασιλέως, ὅτι «τινὲς υἱοὶ Βελίαλ (ἄνθρωποι μηδαμινοὶ) κατεφρόνησαν αὐτὸν καὶ δὲν προσέφερον πρὸς αὐτὸν δῶρα· ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐσιώπα» (κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον). Ὁμοίως ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ἀφῆκε τὸν θρόνον Του ἐν οὐρανοῖς, ἔλαβεν ἐφ᾽ ἑαυτὸν μορφὴν δούλου καὶ ἀπέθανε θάνατον ἐναγώνιον καὶ ἐπονείδιστον, ἵνα ἡμεῖς ἐξυψωθῶμεν καὶ γείνωμεν μέτοχοι τῆς αἰωνίου Αὐτοῦ δόξης· καὶ ὅμως εἶναι δυνατὸν κατ᾽ οὐσίαν νὰ καταφρονήσωμεν Αὐτὸν καὶ ἀρνηθῶμεν νὰ φέρωμεν πρὸς Αὐτὸν τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἡ καρδία Του ποθεῖ—τὴν προσφορὰν ἡμῶν αὐτῶν. Ἀλλ᾽ Αὐτὸς οὐδόλως θέλει νὰ μᾶς ἐξαναγκάσῃ. Δὲν κραυγάζει ἐναντίον ἡμῶν. **Ἁπλῶς σιωπᾷ.** Διὰ τί; Διότι ἡ ἀγάπη Του ἀναμένει θεληματικὴν ἀπόκρισιν ἐκ μέρους τοῦ πλέον ἀγαπητοῦ ἀντικειμένου τῶν παθημάτων καὶ θυσιῶν της· καὶ ὅταν ἀπόκρισις δὲν δίδεται, ἡ ἀγάπη Του πεπληγωμένη καὶ τεθλιμμένη σιωπᾷ. Μὴ περιμένῃς σὺ ὁ μὴ παραχωρούμενος ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ κραυγάσῃ ἐναντίον σου, ὅτι θὰ σὲ ἐπιπλήξῃ καὶ ὀνειδίσῃ, ὅτι μετὰ σφοδρότητος θὰ σὲ διατάξῃ νὰ προβῇς εἰς τὸ διάβημα τοῦτο. Αὐτὴ αὕτη ἡ λεπτότης τῆς ἀγάπης δὲν δέχεται τοιοῦτόν τι. Ποία σύζυγος ἀληθῶς ἀγαπῶσα κατόπιν ὅσων ἐκοπίασε καὶ ὑπέφερε καὶ ἐθυσίασε καὶ τὸ αἷμα τῆς καρδίας της ἐξέχυσεν ὑπὲρ τοῦ ἠγαπημένου συζύγου δὲν ἤθελεν ἀποκρούσῃ πᾶσαν σκέψιν ἐξαναγκασμοῦ ὅπως ἀποσπάσῃ ἀνταπόκρισίν τινα πρὸς τὴν ἀφοσίωσίν της, μεταχειριζομένη ἐπιπλήξεις, διαταγάς, νύξεις ἢ ὀνειδισμούς; Φύσει ἡ ἀγάπη περιμένει αὐθόρμητον καὶ ἑκουσίαν ἀνταπόκρισιν καὶ προτιμᾷ νὰ θλίβηται ἐν σιωπῇ παρὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἐκβιάσῃ αὐτήν. Ὅ,τι εἶναι ἡ εὐωδία εἰς ῥόδον, ὁ χρωματισμὸς εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὴν ὥραν τῆς δύσεως, ἡ ἄσπιλος λευκότης εἰς τὴν πίπτουσαν χιόνα, τοῦτο εἶναι τὸ αὐθόρμητον καὶ ἑκούσιον εἰς τὴν προσφορὰν τῆς ζωῆς. Ἡ ὑπέροχος ἀξία καὶ εὐωδία τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὅτι ἦτο αὐθόρμητος καὶ αὐτοπροαίρετος προσφορὰ τῆς ἀγάπης Του. Τὸ αὐτὸ ἀναμένει καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν. Οὗτος ὁ λόγος δι᾽ ὃν ἡ Γραφὴ δὲν εἶναι πλήρης **διαταγῶν** ὅπως παραχωρήσωμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ὅταν ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ διὰ τοῦ Ἀποστόλου λέγει «Σᾶς **παρακαλῶ** λοιπόν, ἀδελφοὶ» (Ρωμ. ιβ΄ 1). Ἐκεῖ ἡ ἀγάπη ὁμιλεῖ. Πᾶσα σελὶς ἐρυθρὰ ἐκ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ, πᾶν ἐδάφιον λαλοῦν περὶ τῶν παθημάτων Του, πᾶσα γραμμὴ μνημονεύουσα τὴν θυσίαν Του εἶναι ἡ ἀγάπη ὁμιλοῦσα πρὸς ἡμᾶς. Ἐὰν ταῦτα δὲν διεγείρωσιν ἐν ἡμῖν τὴν ἀνταπόκρισιν τῆς παραχωρήσεως, ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν σιωπᾷ· διότι ἡ ἀγάπη προτιμᾷ μᾶλλον νὰ σιωπᾷ παρὰ νὰ ἀποσπᾷ ἀνταπόκρισιν, τὴν ὁποίαν μόνον ἡ σκέψις τῶν παθημάτων καὶ τῆς θυσίας της ἔπρεπεν εὐθὺς νὰ παραγάγῃ.

γ) *Εἶναι ἑκούσιος προσφορὰ ἡμῶν αὐτῶν.*

Ὁ Θεὸς ζητεῖ ***τὸν ἑαυτόν μας.*** Οὐδεμία προσφορὰ χρημάτων, χρόνου, ὑπηρεσίας, ἱκανότητος, δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν πόθον, τὸν ὁποῖον Αὐτὸς ἔχει διὰ τὸ ἄτομόν μας· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, ἡ δὲ ἀγάπη ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ζητεῖ τὴν καρδίαν. Εἶναι λοιπὸν ἡ παραχώρησις μία πρᾶξις δοσοληψίας μεταξὺ λυτρωτοῦ καὶ λυτρωθέντος, καὶ ἂν δὲν παραδοθῇ τὸ ἱερὸν δῶρον τῆς καρδίας, δὲν παρεδόθη τίποτε. Ἔτι καὶ ὁ πτωχότατος καὶ ὁ μᾶλλον ἐξηυτελισμένος ἀρνεῖται νὰ λάβῃ χρήματα ἐκεῖ ὅπου περιμένει ἀγάπην· πόσον μᾶλλον ὁ ἀγαπῶν τὰς ψυχάς μας Λυτρωτής. Χρυσὸς καὶ ἄργυρος, χρόνος, ἱκανότης, ὑπηρεσία καὶ λατρεία εἶναι δεκτὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς ***συνοδεύοντα*** τὴν παραχώρησιν, οὐδέποτε δὲ ὡς ἀντικαθιστῶντα αὐτήν. Ὑπάρχουσιν οἱ δίδοντες τὸν πλοῦτόν των, τὸν χρόνον των, τὰς προσπαθείας των, ἀλλ᾽ οἵτινες εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν των οὐδέποτε παρεχώρησαν ***ἑαυτοὺς*** εἰς τὸν Θεόν. Ὁσάκις ἐν τῇ σιωπηλῇ καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ συγκοινωνίᾳ των μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐγείρεται τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνώπιόν των, καταλαμβάνονται ὑπὸ τρόμου καὶ ὠχριῶσι καὶ δὲν προβαίνουσιν εἰς τὴν ὁριστικὴν ταύτην πρᾶξιν δοσοληψίας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως, ἂν πρόκειται νὰ εἶναι ὁ Θεὸς τὸ πᾶν δι᾽ ἡμᾶς, εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδώσωμεν τὸ πᾶν εἰς Αὐτόν. Οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἱδρυθῇ ἐκείνη ἡ σχέσις ἐμπιστοσύνης μεταξὺ λυτρωτοῦ καὶ λυτρωθέντος, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ὑψίστην μακαριότητα ἐν τῇ ζωῇ, τοῦ πιστοῦ, πρὶν ἢ δώσωμεν ***ἑαυτοὺς*** εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔδωκεν ***Ἑαυτὸν*** ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐὰν δὲν παραχωρήσωμεν ἑαυτοὺς εἰς Αὐτόν, δὲν ἐδέχθημεν Αὐτὸν ὡς ***Κύριον*** μὲ τὴν πραγματικὴν καὶ βαθεῖαν σημασίαν τῆς λέξεως, εἰ καὶ ἐδέχθημεν Αὐτὸν ὡς Σωτῆρα. Ἐσκέφθημεν ποτὲ ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῶν δύο τούτων ἐπιθέτων; Ὁ Παῦλος λέγει περὶ Αὐτοῦ: «Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ***Κυρίου ἡμῶν***». Τὸ ὄνομα Ἰησοῦς γνωρίζομεν: «Θέλεις καλέσῃ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ Ἰησοῦ διότι Αὐτὸς θέλει σώσῃ τὸν λαὸν Αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν». Ἰησοῦς= Σωτήρ· καὶ πόσα καὶ πόσον μεγάλα περιλαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦτο! Μᾶς ἔσωσεν ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν τῆς ἁμαρτίας· μᾶς σώζει ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας· θὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τῆς παρουσίας τῆς ἁμαρτίας. Καὶ γνωρίζομεν τὴν εἰρήνην, ἥτις ἠκολούθησε τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· γνωρίζομεν τὴν χαρὰν τῆς νίκης κατὰ τῆς ἁμαρτίας· θὰ γνωρίσωμεν δὲ ἡμέραν τινὰ τὴν δόξαν τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ἁμαρτίας. Ὡς Σωτῆρα, γνωρίζομεν εἰς τίνα ἐπιστεύσαμεν, καὶ εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι δύναται νὰ σώζῃ εἰς τὸ παντελὲς τοὺς δι᾽ Αὐτοῦ προσερχομένους εἰς τὸν Θεόν. Ὡς Σωτὴρ οὐδέποτε ἔλειψε νὰ προσέλθῃ ἐν καιρῷ χρείας, οὐδέποτε ἔχασε τὴν μάχην ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἥτις ὁλοκλήρως ἐνεπιστεύθη εἰς Αὐτόν. Ὁσονδήποτε ἄγριος καὶ ἂν ἐπέρχηται ὁ πειρασμὸς εἰς τοὺς ἐμπιστευομένους εἰς Αὐτήν, πάντοτε «μετὰ τοῦ πειρασμοῦ κάμνει καὶ τὴν ἔκβασιν». Χαίρομεν ἀληθῶς ἔχοντες Αὐτὸν πρῶτον πάντων ὡς Σωτῆρα! Ἐπ᾽ ἴσης γνωρίζομεν Αὐτὸν ὡς Χριστὸν—τὸν ὑπὸ Θεοῦ κεχρισμένον καὶ χρίοντα ἡμᾶς· διότι μᾶς ἔχρισε μὲ τὸ Ἅγιον Αὐτοῦ Πνεῦμα, καὶ τὸ χρίσμα τὸ ὁποῖον ἐλάβομεν ἀπ᾽ Αὐτοῦ μένει, καὶ δὲν ἔχομεν χρείαν νὰ μᾶς διδάσκῃ τις (ἐκ τοῦ κόσμου, ἐννοεῖται) (Ἰω. Α΄. β΄ 27). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, κατοικεῖ ἐν ἡμῖν: μᾶς παρηγορεῖ· μᾶς ὁδη-

γεῖ· δίδει ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην· μᾶς καθαρίζει· ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς τὰ τοῦ Χριστοῦ· μᾶς κάμνει ὁμοίους τῷ Χριστῷ· θέλει νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς ἡμᾶς αὐτὴν τὴν ἄρρητον δόξαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τοῦτον τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ὁμολογοῦμεν ὡς Σωτῆρα ἡμῶν καὶ διὰ τὸν ὁποῖον χαίρομεν ὡς τὸν Χριστὸν ἡμῶν, δεχόμεθα Αὐτὸν ἐπ᾿ ἴσης ὡς τὸν ***Κύριον*** ἡμῶν, τὸν κύριον καὶ ἰδιοκτήτην ***ἡμῶν αὐτῶν*** ἀπολύτως καὶ διὰ παντὸς δικαιώματι ἐξαγορᾶς; Ἀγαπητοί, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ***Κύριος ἡμῶν*** καθ᾿ ὅλην τὴν ἔκτασιν, ἣν περιλαμβάνει ἡ ὀνομασία αὕτη; Ἢ ἐδέχθημεν μὲν τὰ προνόμια τῆς ἐξαγορᾶς ἐν τῇ σωτηρίᾳ καὶ τῷ χρίσματι, ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζομεν τὰ δικαιώματα τῆς ἐξαγορᾶς, ἤτοι, τὴν ἐφ᾿ ἡμῶν κυριότητα Αὐτοῦ; Εἶναι ὁ κύριος ἡμῶν αὐτῶν, τῶν χρημάτων ἡμῶν, τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν, τῶν σκέψεων, τοῦ χρόνου, τῆς ἱκανότητος ἡμῶν; Πῶς δύναταί τις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην νὰ καλῇ τὸν Ἰησοῦν Κύριον εἰ μὴ διὰ Πνεύματος Ἁγίου; Ἀγαπητοί, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συμμαρτυρεῖ μὲ ὑμᾶς ὅτι συνεχωρήθησαν αἱ ἁμαρτίαι σας καὶ ὅτι ἐσφραγίσθητε διὰ τοῦ Πνεύματος, συμμαρτυρεῖ ἐπ᾿ ἴσης μὲ ἀνεκλάλητον χαρὰν ὅτι ἀναγνωρίζετε ἀδιστάκτως καὶ ἀναμφισβητήτως τὴν ἀπόλυτον κυριότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς ζωῆς σας; Ἐκεῖνος λέγει, «Διὰ τί μὲ λέγετε Κύριε, Κύριε, καὶ δὲν πράττετε ὅσα λέγω;» Ὅταν ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία εἶπεν «ἐσήκωσαν τὸν Κύριόν μου»· ὅταν ὁ Θωμᾶς ἰδὼν τὰς πληγὰς Αὐτοῦ ἔκραξεν, «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»· ὅταν τὴν πρωΐαν ἐκείνην παρὰ τὴν θάλασσαν οἱ μαθηταὶ ἐψιθύρισαν «Ὁ Κύριος εἶναι»· ἡ λέξις αὕτη ***Κύριος*** ἦτο πλήρης σημασίας, ἥτις δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ ὕφασμα τῆς καθημερινῆς ἡμῶν ζωῆς ὡς ὑπῆρχεν εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνων. Δι᾿ ἐκείνους ἦτο ὁ ***Κύριος*** δι᾿ ἰδίας των εὐφροσύνου, εὐγνώμονος καὶ ἑκουσίου ἐκλογῆς. Εἶχον στέψῃ Αὐτὸν «Δεσπότην τοῦ παντὸς» ὄχι μὲ τὴν ψαλμῳδίαν ὕμνου ἢ μὲ ἐπίδειξιν ἐνθουσιασμοῦ ἢ μὲ παροδικὴν ἔκρηξιν αἰσθήματος. Τὸ κυριεῦον αὐτοὺς πάθος ἦτο ὁ πόθος νὰ εἶναι ὁλοκλήρως δι᾿ Αὐτόν, ὅστις εἶχε δώσῃ τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ ἀφιέρωσίς των εἰς Αὐτὸν ἦτο πραγματική. Ἡ σκηνὴ ἀναφερομένη ἐν Πράξ. β΄ 44, 45, αἴνιγμα ὡς φαίνεται εἰς τὸν μὴ παρακεχωρημένον ἄνθρωπον, εἶναι πλήρης τῆς λαμπρότητος τῆς πνευματικῆς παρουσίας Ἐκείνου, τὸν ὁποῖον οὕτω πράγματι εἶχον στέψῃ «Δεσπότην τοῦ παντός», ὥστε εἰς ὅλον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο «οὐδὲ εἷς ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἑαυτοῦ τι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ». Ἀγαπητέ, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὄχι μόνον Σωτήρ σου καὶ Χριστός σου, ἀλλὰ καὶ Κύριός σου;

*δ΄) **Εἶναι ἡ ἑκούσιος προσφορὰ ἡμῶν αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν.***

Προσφορὰ ἑαυτῶν οὐχὶ εἴς τι ἐπάγγελμα, ἢ εἰς ἀγρὸν ὑπηρεσίας, ἢ εἰς ἀσχολίαν, ἢ εἴς τινα πεποίθησιν, ἀλλὰ ***εἰς τὸν Θεόν.*** Εἶναι ἐπάναγκες νὰ σημειωθῇ τοῦτο, διότι εἰς πολλῶν τὸν νοῦν ἡ σκέψις περὶ παραχωρήσεως σχετίζεται πάντοτε μὲ τὸ ἔργον τοῦ ἱεραποστόλου ἢ μὲ τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος ἢ μὲ ἄλλην τινὰ μορφὴν πνευματικῆς ὑπηρεσίας. Μόλις ἀκούσῃ τις περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς παραχωρήσεως εὐθὺς ἔρχεται ἡ ἐρώτησις: «Δύναμαι νὰ κηρύττω τὸ Εὐαγγέλιον;» ἤ, «δύναμαι νὰ ὑπάγω ὡς ἱεραπόστολος;». Ἂς κατανοηθῇ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν

καλεῖ ἡμᾶς νὰ παραχωρήσωμεν ἑαυτοὺς εἰς ἀγρὸν ὑπηρεσίας ἢ εἴς τι ἐπάγγελμα, ἀλλὰ νὰ παραχωρήσωμεν ἑαυτοὺς εἰς Αὐτὸν ἐν λευκῷ. Τὸ ζήτημα πράγματι δὲν εἶναι ἂν ἀποφασίζω νὰ ὑπάγω εἰς ὡρισμένον τινὰ τόπον ὑπηρεσίας, ἀλλά, ἂν ἐμπιστεύομαι ἀρκετὰ τὸν Θεόν, ὥστε νὰ θέσω τὴν ζωήν μου εἰς τὰς χεῖράς Του ἀνεξαρτήτως τοῦ ἰδιαιτέρου μέρους ἢ εἴδους ὑπηρεσίας, εἰς τὸ ὁποῖον θέλει νὰ μεταχειρισθῇ αὐτήν. Ὁ Παῦλος λέγει περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Χριστιανῶν ὅτι «***ἑαυτοὺς*** ἔδωκαν πρῶτον εἰς τὸν Κύριον καὶ εἰς ἡμᾶς διὰ θελήματος Θεοῦ» (Κορ. Β΄. η΄ 5). Δηλαδή, ἀφ᾽ οὗ ἐβεβαιώθησαν ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐμπιστευθῶσιν Ἐκεῖνον, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὅτι τὸ θέλημα Αὐτοῦ ἦτο τὸ κάλλιστον δι᾽ αὐτούς, ἔδωκαν ***πρῶτον*** ἑαυτοὺς εἰς τὸν Κύριον ἀνεπιφυλάκτως. Οὕτως ἐπειδὴ παρεχώρησαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνέπλησεν αὐτοὺς μὲ εὐφρόσυνον καὶ πρόθυμον ὑπακοὴν εἰς πράξεις ὑπηρεσίας ἢ θυσίας, τὰς ὁποίας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶχεν ὡρισμένας δι᾽ αὐτούς. «***Πρῶτον*** εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ». Αὕτη εἶναι ἡ θεία τάξις· καὶ ἐδῶ συνάπτεται ἡ ἀληθὴς μάχη: «***πρῶτον*** εἰς τὸν Θεόν». Ἡ ἀληθὴς νίκη συνίσταται εἰς τὸ ***νὰ ἐμπιστευθῶμεν*** εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν εἰς τί ἢ ποῦ τὸ θέλημά Του ἤθελε μᾶς ὁδηγήσῃ· ***νὰ παραδώσωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον,*** παρὰ νὰ ἀγωνιζώμεθα ὅπως ἐπιδοθῶμεν εἰς τὸ ἱερὸν Αὐτοῦ ἔργον, ἐν ᾧ ἡ διάθεσις ἡμῶν ἀνθίσταται. Ὅταν λήξῃ ὁ ἀγὼν μὲ τὴν τελείαν ἡμῶν αὐτῶν παραχώρησιν εἰς τὸν Θεόν, ἐκερδήθη ἡ νίκη· τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα πληροῖ τὴν παραχωρηθεῖσαν ζωὴν μὲ τοιαύτην εὐφρόσυνον διάθεσιν ὑπακοῆς, ὥστε πλέον ἡ ἐκτέλεσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ὁ ἀληθὴς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, ἅπαξ παραχωρήσας ἑαυτὸν εἰς τὸν Θεόν, ἀπέρχεται εἰς τὸ ἔργον του οὐχὶ μὲ ἀμφιβολίας καὶ δισταγμούς, ἀλλὰ μὲ χαρὰν ἀνεκλάλητον, ἥτις εἶναι καρπὸς τῆς ἑκουσίου εἰς τὸν Θεὸν ὑπηρεσίας, εἰς τὸν Θεόν, «τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ τὸν ὁποῖον λατρεύει». Διὰ τοῦτο ὅταν τοιαῦτα ζητήματα συναντῶσι τὸν ἀγῶνά μας τῆς εἰς τὸν Θεὸν παραχωρήσεως, ἃς λέγωμεν εἰς Αὐτόν: «Κύριε, παραχωρῶ ἐμαυτὸν τελείως εἰς Σέ, διὰ νὰ κάμω τὸ θέλημά Σου· καὶ ἂν τὸ ἔργον Σου εἶναι τὸ δι᾽ ἐμὲ θέλημά Σου, θὰ μοὶ δώσῃς χάριν νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτὸ μετὰ χαρᾶς, ὅταν ὁ καιρὸς ἐπιστῇ.» Ἡ χάρις τοῦ νὰ κάμῃ τις ἰδιαίτερόν τι θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἀφθόνως εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔχει παραχωρήσῃ ἑαυτὸν ὅπως κάμῃ ***ὅλον*** τὸ θέλημα Αὐτοῦ.

ε) Εἶναι ἡ ἑκουσία προσφορὰ ἡμῶν αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ἐκτελῶμεν τὸ θέλημα Αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ ἰδικοῦ μας θελήματος.

Οὗτος εἶναι ὁ ὕψιστος σκοπὸς τῆς παρακεχωρημένης ζωῆς. Τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι εἶναι ἐν διαφωνίᾳ. Ὁ πεπτωκὼς ἄνθρωπος διατελεῖ ἐν ἀποστασίᾳ κατὰ τοῦ τελείου θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπολύτρωσις διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ζητεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τελείαν ἁρμονίαν μὲ τὸ θέλημα Αὐτοῦ, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν τὸ θέλημά Του θὰ γίνηται τόσον τελείως ἐπὶ τῆς λελυτρωμένης γῆς ὡς γίνεται ἤδη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἄρα ἡ μόνη ἁρμόζουσα στάσις, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ λάβῃ τὸ τέκνον

τοῦ Θεοῦ, τὸ μέλλον νὰ χαίρῃ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλην τὴν αἰωνιότητα, εἶναι νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ τὸ ἰδικόν του κατὰ τὰ ὀλίγα καὶ ταχέως παρερχόμενα ἔτη τῆς ἐπιγείου διαμονῆς του. Ἡ παραχώρησις εἶναι ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ἑκουσίως λαμβάνει ἀπὸ τοῦδε τὴν στάσιν ταύτην. Δὲν εἶναι δὲ ἡ παραχώρησις αὕτη ἔργον τι ἀξιόμισθον ἢ τεῖνον πρὸς αὐτοδικαίωσιν, ὡς ἐὰν διὰ τῆς πράξεως ταύτης καθίσταται ἄξιος μεγαλειτέρας ἀμοιβῆς παρὰ Θεοῦ, ἀλλ' εἶναι ἁπλῶς ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀληθείας ὅτι ὁ Θεὸς πάσης χάριτος, ποθῶν νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ τέλειον Αὐτοῦ θέλημα ἐν τῇ ζωῇ ἑκάστου τῶν τέκνων του, δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τοῦτο εἰ μὴ μόνον καθ' ὅσον ἡ ζωὴ ἑκάστου παραχωρεῖται εἰς Αὐτόν, εἰς τὴν πανσοφίαν τῆς κυβερνήσεως Αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς ἐνδόξους Αὐτοῦ σκοπούς. (ἀκολουθεῖ) ***Ἰάκωβος Μακκόνκη.***

ΠΙΣΤΕΩΣ ΠΑΡΑΚΜΗ

Ὁ Ἀγγλικανὸς Ἐπίσκοπος Βιρμιγχάμης, εἰς τὴν τελευταίαν του ποιμαντορικὴν Ἐπιστολήν, πραγματεύεται περὶ τῆς παρακμῆς τῆς πίστεως, ἥτις, ὡς λέγει, παρατηρεῖται καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος, μὴ ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς Ρωμαιο-καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξετάζων τὰ αἴτια τῆς τοιαύτης παρακμῆς, ἀποκλείει ἐν πρώτοις ὡς σοβαρὸν συντελεστὴν τὴν ἐπίμονον κομμουνιστικὴν καὶ ἀθεϊστικὴν προσπάθειαν, ἥτις τροφοδοτεῖται ἐκ τῆς Ρωσσίας καὶ ἥτις, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, εἶναι εὐκαταφρόνητος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν νοοτροπίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ.

Οὔτε πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ θρησκευτικὴ παρακμὴ εἰς τὴν μεταπολεμικὴν χαλάρωσιν τῶν ἠθῶν, καθότι αὕτη, προϊὸν ἀναπόφευκτον τῆς παγκοσμίου συρράξεως, ὑπῆρξε μᾶλλον ἐφήμερος, καὶ ἀφῆκε τὰ ἴχνη αὐτῆς κυρίως εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν, οὔτε ἠδυνήθη νὰ διασαλεύσῃ εἰς τὰς συνειδήσεις τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοῦ τὴν σταθερὰν ἐμμονὴν εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς αἵτινες ὑπῆρξαν ἡ βάσις τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Τὸ αἴτιον εἶναι ἄλλο. Εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὄχι μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δύσεως, ἔχει δημιουργηθῆ ἀτμόσφαιρα ***δυσμενὴς πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως***. Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἀτμοσφαίρας ταύτης, ἡ Χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν φαίνεται οὔτε ὠφέλιμος, οὔτε ἀληθής. Ἡ ἀτμόσφαιρα αὕτη διαπνέει τὰ ***πανεπιστημιακὰ κέντρα*** τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἐνισχυομένη ὑπὸ μιᾶς βαθμηδὸν ἀναπτυχθείσης ἀντιλήψεως, ὅτι εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας συνδυάζεται ***διανοητικὴ ἀνεπάρκεια*** μὲ ***πνευματικὴν ἀνειλικρίνειαν.***

Ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἐπίσκοπος πιστεύει, ὅτι ἵνα ὀρθῶς κρίνῃ τις τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων, ἀνάγκη πᾶσα νὰ παραδεχθῇ δύο γεγονότα: Πρῶτον ὅτι ***βαθεῖα δυσπιστία ἔχει ἀναπτυχθῆ*** ὄχι μόνον ὡς πρὸς ὡρισμένα ***Χριστιανικὰ δόγματα*** ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ βασικώτερον ὅλων τῶν δογμάτων—τὸ τῆς ***ὑπάρξεως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ***. Δεύτερον, ὅτι ἀναμφισβητήτως ἐπικρατεῖ, εὐρύτατα μάλιστα, ἡ ἀντί-

ληψις ὅτι ***ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι πολέμιος τῆς ἐλευθέρας προόδου,*** ἥτις ἀποτελεῖ τὴν δόξαν τῆς σκέψεως καὶ τῆς ζωῆς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων συνιστᾷ: Ἐν πρώτοις, ***ὅπως μὴ ἀνθιστάμεθα πρὸς τὴν ἀλήθειαν,*** ἔστω καὶ ὅταν νέαι ἀλήθειαι φαίνωνται προσκρούουσαι πρὸς τὰς παλαιάς μας πεποιθήσεις. Ἡ ***μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας διένεξις,*** ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλιλαίου ἐκρήγνυται κατὰ καιρούς, ἀπέβη πάντοτε δυσμενὴς πρὸς τὸ Χριστιανικὸν δόγμα, αἱ δὲ ἀλλεπάλληλοι αὗται ἀποτυχίαι προεκάλεσαν τὸ ἀτυχὲς συμπέρασμα, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀντίκειται σταθερῶς πρὸς πᾶσαν νεωτέραν ἀλήθειαν καὶ ὅτι τὰ δόγματα αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν φυσικῶν νόμων, ἀποδεικνύονται ἀνυποστήρικτα. Εὐτυχῶς σήμερον φαίνεται ὅτι ἡ μεταξὺ Ἐπιστήμης καὶ Θρησκείας ἀντίθεσις τείνει νὰ ἐκλείψῃ. Σοβαρώτερος ὅμως κίνδυνος ἐπαπειλεῖ τὴν ἀκεραιότητα τῆς παραδεδεγμένης δογματικῆς πίστεως. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἱστορικο-κριτικῆς ἐρεύνης ***(τῆς Ἀνωτέρας Κριτικῆς)*** εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἄγει εἰς συμπεράσματα, ἅτινα ἀπειλοῦν νὰ ἐπιφέρουν ρήγματα πολὺ σοβαρώτερα ἐκείνων, τὰ ὁποῖα προέκυψαν μέχρι τοῦδε ἐξ οἵας δήποτε ἄλλης ἐπιθέσεως. Αἱ ἀκρότητες αὗται τῆς Ἀνωτέρας Κριτικῆς ἂν καὶ δὲν τυγχάνουν ἀποδοχῆς παρ' ἡμῶν ὡς ἀτόμων, εἶναι ὅμως ἑπόμενον νὰ ἐπηρεάσουν τὴν νεολαίαν τῶν πανεπιστημίων, δι' αὐτῆς δὲ νὰ ἐπεκταθοῦν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν, ὡς ἐκ τῆς ταχείας σήμερον διαδόσεως τῶν γραμμάτων. Εὐτυχῶς κατὰ τῶν δυσμενῶν τάσεων, αἵτινες προέκυψαν ἐκ τῶν ἐρευνῶν τῶν κριτικῶν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔχομεν ἀντίρροπον τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς ἐπιστήμης, τὸ γεγονός, ***ὅτι τὸ νεώτεραν σχέδιον τοῦ Σύμπαντος ἀποδεικνύεται ὅτι συμφωνεῖ κατὰ φύσιν πρὸς τὸ Χριστιανικὸν δόγμα περὶ Θεοῦ.*** Σήμερον δὲ ἐλάχιστοι εἶναι οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας ὅτι ἡ ὕλη προεξάρχει ἐν τῷ σύμπαντι καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἀπώτερον προϊὸν τῆς ὕλης. Σήμερον πολλοὶ τῶν κορυφαίων ἐπιστημόνων διαβλέπουν ἐν τῇ ἑνιαίᾳ παραστάσει τῆς φυσικῆς σειρᾶς τῶν ὄντων, εἰς τὴν ὁποίαν ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνήκομεν, ***σκοπὸν καὶ σχέδιον.*** Ἐνῷ ἄλλοι δυσκολεύονται νὰ παραδεχθοῦν τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, μόνον διότι προσκρούει πρὸς ταύτην ἡ ***παρουσία τοῦ κακοῦ*** εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ λύσωμεν. Ἐπιμένω ὅμως ὅτι ἡ ὀρθὴ περὶ Θεοῦ γνῶσις εἶναι τὸ ἀντίρροπον πρὸς τὰς εἰσηγήσεις τῆς ἀπιστίας. Τονίζω ὅτι τὸν Θεὸν δυνάμεθα καὶ πρέπει νὰ γνωρίσωμεν ἐκ ***πείρας ἀτομικῆς,*** καὶ ὅτι ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης προκύπτει ***ἡ πεποίθησις,*** ἥτις εἶναι τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς Πίστεως. Δυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλους νὰ ὁδηγήσωμεν πρὸς τὴν γνῶσιν τὴν ἐκ πείρας ἀτομικῆς, ἐξ ἧς θὰ προκύψῃ καὶ δι' αὐτοὺς ἡ πίστις. Ἐξ ἄλλου ὅμως, δὲν πρέπει νὰ μεγαλοποιήσωμεν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ἀποκαλυπτικὴν δύναμιν τῆς ἐκ τῆς πνευματικῆς συγκεντρώσεως προκυπτούσης γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καθότι δὲν εἶναι ἀπεριόριστος. Ὑπάρχουν ὕψη καὶ βάθη μυστικοπαθοῦς ἐξάρσεως, ἅτινα δὲν ἀποκαλύπτονται εἰς τὸν κοινὸν ἄνθρωπον. Ἀρκεῖ δι' ἡμᾶς ὅτι εἰς τὴν πνευματικὴν συγκέντρωσιν δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν βεβαιότητα, ὅτι δὲν εἴμεθα μονάδες ἀπομεμονωμέναι ἐν τῇ ὑπάρ-

ξει. Ἀρκεῖ ὅτι δυνάμεθα νὰ ζητῶμεν καὶ νὰ λαμβάνωμεν τὴν ἄνωθεν ὁδηγίαν ἐπὶ τῶν παρουσιαζομένων εἰς ἡμᾶς σοβαρῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, καὶ φῶς ἐπὶ τῆς πορείας, ἣν ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις πολλάκις θὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ὡρισμένη ὁδὸς διαγράφεται σαφῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν.

Αἱ πνευματικαὶ ἀναζωπυρήσεις ἔχουν τὴν προέλευσιν ταύτην. Ὁσάκις ἡ ὁμαδικὴ πίστις τῶν Χριστιανῶν εὑρέθη ἐν κινδύνῳ τοῦ νὰ ἐξατμισθῇ, ἡ ἀναζωπύρησις τῆς πίστεως ἐπῆλθεν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀτομικῆς πείρας τῆς παρουσίας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἵνα καθοδηγήσῃ τὴν ψυχήν. Ἡ τοιαύτη πεποίθησις ἐχαρακτήριζε τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων εἰς τὴν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίαν. Αὕτη ἀνέλαμψε πάλιν μετὰ δυνάμεως κατὰ τὴν Ἀναμόρφωσιν τοῦ 16ου αἰῶνος, ὁπότε καὶ διετυπώθη τὸ δόγμα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀτομικῆς κρίσεως ἐπὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς—ἐλευθερίας, ἥτις εἶναι ἀπαράδεκτος ἄνευ τῆς προϋποθέσεως, ὅτι ἡ ἐλευθέρα αὕτη κρίσις ἐνεργεῖται ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πεποίθησις ἐπὶ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Θεοῦ, χορηγουμένην διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν ψυχήν, ἀποτελεῖ τὸ δόγμα τοῦ «ἐσωτέρου φωτὸς» τῆς θρησκευτικῆς ὁμάδος τῶν Κουακέρων. Ἡ πεποίθησις εἰς τὴν δύναμιν τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ὑπῆρξεν ἡ βασικὴ ἀρχὴ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ 18ου αἰῶνος ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ δὲ ἰδεολογία τῆς συγχρόνου θρησκευτικῆς ζυμώσεως τῶν τῆς Ὀξφόρδης «Ὁμάδων» περιστρέφεται περὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι διὰ τῆς πνευματικῆς συγκεντρώσεως καὶ διὰ τελείας ἀφιερώσεως τοῦ ἀτόμου εἰς τὸν Θεὸν ἀποκτᾶται ἡ Θεία ὁδηγία εἰς ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς.

Κεντρικὴ ἰδέα καὶ σκοπὸς τῆς ὡς ἄνω ποιμαντορικῆς ἐπιστολῆς εἶναι ὅτι ἀπόκειται εἰς ἡμᾶς σήμερον, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, νὰ τονίσωμεν τὸ γεγονὸς ***ὅτι δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντιληφθῇ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τύχῃ τῆς ὁδηγίας Αὐτοῦ*** ἐπὶ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς του. «***Ὁδηγία, ἐπικοινωνία*** καὶ ***πειθαρχία***— ἰδοὺ αἱ τρεῖς βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς θρησκευτικῆς ἰδεολογίας τῶν Ὁμάδων τῆς Ὀξφόρδης. Τὰ τρία ταῦτα δὲν εἶναι τίποτε νέον· τὸ νέον, τὸ πρωτοφανές, εἶναι, ὅτι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μάλιστα δὲ μέλη τῆς πανεπιστημιακῆς νεολαίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὀπαδοὶ τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης πολλάκις μέχρις ἀκρότητος, καταφεύγουν εἰς τὴν ἤρεμον ἀπομόνωσιν πρὸς πνευματικὴν περισυλλογὴν καὶ διὰ ταύτης ἀποκτοῦν τὴν θρησκευτικὴν βεβαιότητα. Πρὸς τούτους ἔρχεται ὁ Θεός. Καὶ εἰς τὴν πεῖραν ταύτην εὑρίσκουν τὴν ἀνανέωσιν τῆς ζωῆς, ἥτις εἶχε καταντήσει τυπική, ξένη πρὸς τὴν πραγματικότητα, διότι ἔλειπεν ἐξ αὐτῆς ἡ ζωογόνος δύναμις τοῦ Πνεύματος.

Ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς ἰδέας τῆς Θείας παρουσίας καὶ τῆς Θείας ὁδηγίας, εἶναι καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῆς ***αὐτοκυριαρχίας*** καὶ τῆς ***ἐξυπηρετήσεως τοῦ πλησίον.*** Ἐκ τούτων δὲ πάντων προκύπτει ***ἡ χαρὰ ἐν τῷ Θεῷ.***

Ἡ χαρὰ αὕτη προέρχεται οὐσιαστικῶς ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀφιερωμένην ψυχήν, καὶ αὕτη καθιστᾷ τὴν θρησκείαν πραγματικότητα διὰ τὸν πιστεύοντα. Εἰς αὐτὴν συντελεῖ οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ εὐρυτέρα ἄποψις τῆς ζωῆς,

τὴν ὁποίαν μᾶς ἐδώρησαν οἱ νεώτεροι αἰῶνες. Τὰ ἔργα τῆς τέχνης, ἡ ποίησις, τὰ γράμματα, τὰ θαύματα τῆς ἐπιστήμης ἐφαρμοζόμενα εἰς τὰς συνθήκας τῆς νεωτέρας ζωῆς, γίνονται οὕτω πως ἀληθῆ ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων μεταδίδονται εἰς τὴν ψυχὴν Θεῖαι ἐντυπώσεις. Ἡ δὲ ἀπόλαυσις τῆς ἐξαισίας ὡραιότητος καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως ἀποτελεῖ Θείαν μυσταγωγίαν, κατευνάζουσαν τὸν πόνον καὶ τὴν ἀπελπισίαν, ἥτις καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, ὅταν εὑρίσκηται ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν παρουσίαν τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀντιξόων κοινωνικῶν συνθηκῶν ἀποκλείει τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τοιαύτης χαρᾶς διὰ πολλοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἐξαντλητικὴ ἐργασία, τὸ ἀνθυγιεινὸν περιβάλλον ἐνέκρωσαν εἰς πολλὰς ψυχὰς καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐπιθυμίαν πνευματικῶν ἀπολαύσεων. Ὅταν ἀπελευθερώσωμεν τούτους ἀπὸ τὰς καταθλιπτικὰς ἐκείνας συνθήκας τῆς ζωῆς, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐλπίσωμεν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν εὐεξίαν. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἀποτελεῖ μέρος τῆς πειθαρχικῆς ἐπιβολῆς, τὴν ὁποίαν οἱ λαβόντες πεῖραν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπ᾿ Αὐτοῦ ὁδηγούμενοι ἀσκοῦν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ζωῆς».

Περαίνων τὴν ποιμαντορικήν του ἐπιστολήν, ὁ ἐπίσκοπος Βιρμιγχάμης τονίζει ὡς ***οὐσιώδη ἀνάγκην*** διὰ τὸ ποίμνιόν του τὴν ***ἀτομικὴν ἐκζήτησιν τοῦ Θεοῦ*** εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ ἀπομόνωσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ κοσμικά, ὥστε ἐκ ταύτης νὰ προκύψῃ βαθυτέρα κατανόησις τῶν πνευματικῶν πραγμάτων—δύσκολον κατόρθωμα ὑπὸ τὴν ἐντατικὴν πίεσιν τῆς συγχρόνου ζωῆς. Διαβλέπει δὲ καὶ προσδοκᾷ ὅτι ἐκ τοῦ σάλου καὶ τῆς ζυμώσεως, ἅτινα χαρακτηρίζουν τὴν σημερινὴν κοινωνίαν, θὰ προκύψῃ μία νέα ἐκδήλωσις τῆς θρησκευτικῆς ἀνάγκης. Καὶ εἰς ὑποστήριξιν τῆς πεποιθήσεώς του ταύτης φέρει τὸ παρελθόν: «Ὁσάκις (λέγει) κατὰ τὸ παρελθὸν ἄνθρωποι προσήγγισαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἔπεισαν καὶ ἄλλους νὰ ἐκζητήσουν καὶ νὰ εὕρουν Αὐτόν, ἔλαβον παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁδηγίαν καὶ ἐνίσχυσιν τοιαύτην, ὥστε ἀνεκαινίσθη ὁλόκληρος ἡ ἐθνικὴ ζωή. Ὁ Θεός, ὅστις ἀπεκαλύφθη τοιουτοτρόπος πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, δὲν θὰ ἀρνηθῇ Ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς, ὅταν Τὸν ἐκζητῶμεν. Εἶναι Θεὸς τῶν ζώντων, ὄχι τῶν νεκρῶν· ὁ δὲ Χριστὸς ἦλθεν ἵνα ἔχωμεν ζωὴν καὶ νὰ ἔχωμεν αὐτὴν ἐν ἀφθονίᾳ».

—Εἰς τὴν Ἀγγλίαν σημειοῦται κατ᾿ αὐτὰς ***ἀναζωπύρησις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος***. Τὸ βεβαιοῦν ὅλοι οἱ ἐκδόται βιβλίων. Οὐδέποτε ἐπωλήθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τόσα θρησκευτικὰ βιβλία ὅσον κατὰ τὸ 1932. Παραδείγματος χάριν, ἓν ἔργον «Ὁ Ἰησοῦς τῆς Ἱστορίας», τοῦ Δόκτωρος Γκλόβερ ἔφθασε 21 ἐκδόσεις μὲ πωλήσεις 100,000 ἀντιτύπων — ἑτέρου ἔργου «Ὁ Θεὸς μεταξὺ τῶν πτωχῶν», τοῦ Ρέντγουντ, ἐπωλήθησαν 270,000 ἀντίτυπα. Ἓν θρησκευτικὸν μυθιστόρημα ἐπιγραφόμενον «Μόνον διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς» ἔφθασε νὰ πωληθῇ εἰς 82,000 ἀντίτυπα, καὶ πολλὰ ἄλλα θρησκευτικὰ βιβλία ἔτυχον εὐρυτάτης πωλήσεως. Ἡ δὲ Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία ἐπώλησε μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ 633,000 ἀντίτυπα τῆς Βίβλου, τῆς Κ. Διαθήκης καὶ διαφόρων τμημάτων τῆς Ἁγ. Γραφῆς.

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

[συνέχεια]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Αἱ Ἐπιστολαὶ τῆς φυλακῆς.

Κατὰ τὴν πρώτην του φυλάκισιν ἐν Ρώμῃ ὁ μέγας Ἀπόστολος συνέγραψε διαφόρους Ἐπιστολάς, ἐξ ὧν σώζονται τρεῖς πρὸς Ἐκκλησίας (Πρὸς ***Κολοσσαεῖς***, πρὸς ***Φιλιππησίους*** καὶ πρὸς ***Ἐφεσίους***) καὶ μία πρὸς ἰδιώτην ***(πρὸς Φιλήμονα)***.

Τὴν ἐν Κολοσσαῖς (¹) ἐκκλησίαν ὁ Παῦλος δὲν εἶχέ ποτε ἐπισκεφθῆ αὐτοπροσώπως (²), αὕτη ὅμως ἦτο ἀναμφιβόλως καρπὸς τοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως τοῦ ἐν Ἐφέσῳ κηρύγματος αὐτοῦ. Διδάσκαλος καὶ προϊστάμενος, ἴσως δὲ καὶ ἱδρυτής, αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ Ἐπαφρᾶς (³), Ἐθνικὸς τὴν καταγωγὴν ὅπως καὶ τὸ πλεῖστον τῶν μελῶν αὐτῆς. Ὅτι ὅμως εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν Κολοσσαεῖς Χριστιανοὺς εἶχον προστεθῆ καὶ ἐξ Ἰουδαίων προσήλυτοι ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Ἐπιστολῆς. Ὁ Ἐπαφρᾶς οὗτος εὑρίσκετο τότε ἐν Ρώμῃ παρὰ τῷ Παύλῳ (ἀγνοοῦμεν πῶς καὶ διὰ ποῖον λόγον) καὶ μετέδωκεν εἰς τὸν Ἀπόστολον τὴν δυσάρεστον πληροφορίαν ὅτι ἡ πίστις τῆς ἐν Κολοσσαῖς ἐκκλησίας διέτρεχε κίνδυνον κλονισμοῦ ὑπὸ διαφόρων ἑτεροδιδασκαλιῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔγραψε τὴν ***Πρὸς Κολοσσαεῖς Ἐπιστολήν*** του, ἣν καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς διὰ χειρὸς τοῦ Τυχικοῦ·

Εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἀπόστολος παραινεῖ τοὺς Κολοσσαεῖς νὰ προσέχωσιν ἀπὸ τρεῖς διαφόρους ἑτεροδιδασκαλίας:

(¹) Αἱ Κολοσσαὶ ἦσαν ἀρχαία καὶ σημαντικὴ πόλις τῆς Φρυγίας, κειμένη ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Μαιάνδρου, εἰς ἀπόστασιν περίπου 200 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Ἐφέσου. Δι᾿ αὐτῆς διήρχετο ἡ κυρία ἐμπορικὴ ὁδὸς ἐξ Ἐφέσου πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας· μετὰ τὴν ἵδρυσιν ὅμως τῆς γείτονος Λαοδικείας κατὰ τὸν 3ον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, αἱ Κολοσσαὶ βαθμηδὸν παρήκμασαν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παύλου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ Ἰουδαϊκὴ παροικία, ἀφοῦ ἐν τῇ αὐτόθι ἐκκλησίᾳ εὑρίσκοντο καὶ Ἰουδαΐζοντες ἀδελφοί.

(²) Κολοσσ. β΄. 1: «Διότι θέλω νὰ ἐξεύρετε ὁποῖον μέγαν ἀγῶνα ἔχω διὰ σᾶς καὶ τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσους δὲν εἶδον τὸ πρόσωπόν μου σωματικῶς».

(³) Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι συνεπτυγμένον ἐκ τοῦ ***Ἐπαφρόδιτος***, ὀνόματος καθαρῶς Ἐθνικοῦ.

Κολοσσ. α΄. 6,7: «ἀφ᾿ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐγνωρίσατε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅστις εἶναι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ.» Πρβλ. δ΄. 12: «ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι», κτλ. Πιθανὸν φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ρώμῃ ἀπουσίαν τοῦ Ἐπαφρᾶ τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον ἐν Κολοσσαῖς εἶχεν ἀναλάβει ὡς ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ Ἄρχιππός τις, διότι ἀναγινώσκομεν ἐν κεφ. δ΄. 17: «καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ· βλέπε τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς». Καὶ εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐδάφ. 1 εὑρίσκομεν τὸν χαιρετισμόν: «καὶ Ἀρχίππῳ συστρατιώτῃ ἡμῶν».

α΄) Ἀπὸ «***ταπεινοφροσύνην καὶ θρησκείαν τῶν ἀγγέλων***». Ἤτοι, ἀπὸ τὴν σφαλερὰν ἐκείνην ταπεινοφροσύνην, ἥτις διδάσκει ὅτι ὁ Χριστιανὸς δὲν εἶναι ἄξιος νὰ πλησιάσῃ τὸν Χριστὸν ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μεσιτείαν ἀγγέλων καὶ ἁγίων (¹). Ἡ ἑτεροδιδασκαλία αὕτη συνεδυάζετο καὶ μὲ ***ἀσκητισμόν,*** ἤτοι, κακουχίας τοῦ σώματος, «ἐθελοθρησκείαν καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ σκληραγωγίαν τοῦ σώματος» (β΄. 23).

β΄) Ἀπὸ τὴν ψευδῆ ***φιλοσοφίαν*** καὶ «***γνῶσιν***» τῶν ἀνθρώπων, ἥτις ὑποτιμᾷ καὶ ὑποβιβάζει τὸ σωτήριον ἔργον τοῦ Χριστοῦ. Αὕτη ἦτο ἡ αὐτὴ «ψευδώνυμος γνῶσις», ἧς εἴδομεν τὰ πρῶτα κρούσματα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Κορινθίων καὶ ἥτις βραδύτερον συστηματοποιηθεῖσα ὡς αἵρεσις τῶν «Γνωστικῶν» δεινῶς ἐτάραξε τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν.

γ΄) Ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴν τήρησιν τῶν ***Ἰουδαϊκῶν τελετῶν καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου.*** Ἐδῶ διακρίνομεν πάλιν τοὺς ὀλεθρίους Ἰουδαΐζοντας, οἵτινες τόσα ζιζάνια ἔσπειραν μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν.

Οὐδόλως λοιπὸν ἄπορον ἐὰν ὁ Παῦλος ἔσπευσε νὰ γράψῃ τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην, ἵνα προφυλάξῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὴν ἐν Κολοσσαῖς ἐκκλησίαν κατὰ τόσων ὑπούλων ἑτεροδιδασκαλιῶν. Συνάμα ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς τὰς μεγάλας ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ — τὴν διὰ μόνου τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν, τὴν ἁγίαν κατὰ Χριστὸν ζωήν, ἣν πάντες οἱ ὀπαδοὶ Αὐτοῦ ὀφείλουσι νὰ ζῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἀπιστίας, καὶ τὰ καθήκοντα τῶν Χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους.

Ἐκτὸς τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης, ὁ Ἀπόστολος ἔγραψε συγχρόνως καὶ ἑτέραν, ἀπευθυνομένην πρός τινα ***Φιλήμονα,*** ἀδελφὸν κατοικοῦντα ἐν Κολοσσαῖς. Ἡ βραχυτάτη αὕτη ἐπιστολὴ εἶναι λίαν συγκινητική. Δι' αὐτῆς ὁ Παῦλος παρακαλεῖ τὸν Φιλήμονα νὰ δεχθῇ ἕνα πρώην δοῦλόν του Ὀνήσιμον, ὅστις ἀφοῦ ἔκλεψε

(¹) Ἡ πλάνη αὕτη βραδύτερον ἔλαβε τοιαύτας διαστάσεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γενικῶς, ὥστε κατ' αὐτῆς ἐξέδωκεν ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος (364 μ. Χρ.) τὸν 35ον αὐτῆς κανόνα, ἔχοντα οὕτως: «Ὅτι οὐδεὶς Χριστιανὸς δεῖ ἐγκαταλείπειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπιέναι καὶ ἀγγέλους ὀνομάζειν καὶ συνάξεις ποιεῖν. Ἅπερ ἀπηγόρευται. Εἴ τις οὖν εὑρεθῇ τῇ κεκρυμμένῃ ταύτῃ εἰδωλολατρείᾳ σχολάζων, ἔστω ἀνάθεμα». Εἰς τὸν κανόνα τοῦτον εὑρίσκομεν εἰς τὸ «Πηδάλιον» (σελ. 253) τὴν ἑξῆς ἀρχαίαν ἑρμηνείαν: «Ὁ ἅγ. Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίοις λέγει ὅτι ἦτον αἵρεσις παλαιὰ τῶν ὀνομαζομένων Ἀγγελικῶν, οἵτινες ἐδίδασκον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τὸν Χριστὸν εἰς βοήθειαν... ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ἀνθρωπίνην, καθότι καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὑπὲρ ἄνθρωπον. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τοὺς ἀγγέλους εἰς ταῦτα. Αὕτη δὲ ἦτο κρυφὴ πλάνη τοῦ Διαβόλου, ἵνα ἐκ τῆς τοιαύτης προσποιητῆς εὐλαβείας καὶ ταπεινώσεως καταντήσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ νὰ ἐπικαλοῦνται ὡς θεοὺς τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀκολούθως νὰ λατρεύουν τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα, ὃ καὶ ἐπηκολούθησεν εἰς αὐτούς. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς Χριστιανοὺς ἐκείνους ὅπου ἀφίνουν μὲν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν, συνάγονται δὲ εἰς ναοὺς τῶν ἀγγέλων· (ἦτον γάρ, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, ἕως εἰς τὸν καιρόν του, ναὸς τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Λαοδικείας, διὰ τοιαύτην αἰτίαν) καὶ ἐπικαλοῦνται αὐτοὺς ὡς θεοὺς καὶ ἀκολούθως μὲ τὸν κεκρυμμένον τοῦτον τρόπον εἰδωλολάτραι καὶ κτισματολάτραι γίνονται».

τὸν κύριόν του ἀπέδρασεν ἐκ Κολοσσῶν καὶ ἄγνωστον πῶς εὑρεθεὶς εἰς Ρώμην, ἐγνώρισε τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου. Τὸν Ὀνήσιμον τοῦτον μετανοήσαντα διὰ τὸ κατὰ τοῦ κυρίου του ἀδίκημα, ἀποστέλλει ὁ Παῦλος ὀπίσω εἰς Κολοσσὰς ἐν συνοδείᾳ τοῦ Τυχικοῦ καὶ μὲ τὴν Πρὸς Φιλήμονα Ἐπιστολήν· παρακαλεῖ δὲ τὸν Φιλήμονα νὰ συγχωρήσῃ τὸν Ὀνήσιμον καὶ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ «οὐχὶ πλέον ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν» ([1]).

Ἀλλὰ δὲν ἦσαν αἱ δύο αὗται ἐπιστολαὶ αἱ μόναι, τὰς ὁποίας ἀπέστειλεν εἰς Ἀσίαν ὁ Παῦλος διὰ χειρὸς τοῦ Τυχικοῦ. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ Τυχικὸς ἦτο κομιστὴς καὶ τρίτης, ἴσως δὲ καὶ τετάρτης, ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου. Ἡ τρίτη αὕτη ἐπιστολὴ εἶναι ἐκείνη, ἥτις εἰς τὴν Κ. Διαθήκην φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ***Πρὸς Ἐφεσίους.*** Εἰς δὲ τὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς (δ΄. 16) ὁ Παῦλος ἀναφέρει καὶ μίαν ἐπιστολήν του προφανῶς σύγχρονον, ἣν ἀπέστειλε ***πρὸς τὴν ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίαν*** ([2]). Αὕτη θὰ ἦτο ἡ ***τετάρτη*** ἐπιστολή, ἣν ἐκόμιζεν ὁ Τυχικός. Τοιαύτη ὅμως Πρὸς Λαοδικεῖς ἐπιστολὴ δὲν περιεσώθη μέχρις ἡμῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ***Πρὸς Ἐφεσίους*** Ἐπιστολήν, περὶ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν μεγάλαι ἀμφιβολίαι. Ἐν πρώτοις, εἰς τὰ δύο ἀρχαιότατα χειρόγραφα, ἅπερ ἔχομεν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης (τὸ Βατικανὸν καὶ τὸ Σιναϊτικόν), καθὼς καὶ εἰς ἓν τοῦ 11ου αἰῶνος, ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς αἱ λέξεις «ἐν Ἐφέσῳ» καὶ ἀναγινώσκεται ἁπλῶς: «Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσι καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Αἱ λέξεις «ἐν Ἐφέσῳ» εἶναι γεγραμμέναι εἰς τὸ περιθώριον διὰ πολὺ μεταγενεστέρας χειρός.

Δεύτερον, ὁ Μ. Βασίλειος βεβαιοῖ ὅτι οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀντιγραφεῖς τῆς Ἐπιστολῆς παραλείπουσι τὰς δύο ταύτας λέξεις, ἂν καὶ αὐτὸς τὴν θεωρεῖ ὡς γραφεῖσαν πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ([3]). Τοῦτο προσεπιμαρτυροῦσιν ὁ Ἱερώνυμος, ὁ Ἐπιφάνιος καὶ ὁ Τερτυλλιανός. ***Τρίτον,*** ὁ Μαρκίων (150 μ. Χρ.) μαρτυρεῖ ὅτι εἰς τὴν ἰδικήν του συλλογὴν χειρογράφων ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη ἐπεγράφετο ***Πρὸς Λαο-***

([1]) Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, συνδυαζομένης πρὸς περικοπὰς ἄλλων ἐπιστολῶν (Κολοσσ. γ΄. 22—25 Ἐφεσ. ς΄. 5—8, Α΄. Τιμόθ. ς΄. 1, Τίτ. β΄. 9, Α΄. Πέτρ. β΄. 18) καταφαίνεται ἡ στάσις, ἣν ἐτήρησαν οἱ Ἀπόστολοι ἔναντι τοῦ σπουδαίου κοινωνικοῦ ζητήματος τῆς ***δουλείας.*** Δὲν ἐζήτησαν νὰ καταργήσουν βιαίως καὶ ἀποτόμως τὸν θεσμὸν τοῦτον, ἵνα μὴ προκαλέσουν ἐπικίνδυνον κοινωνικὴν ἀναστάτωσιν. Ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς εἰσδοχῆς δούλων ὡς ἰσοτίμων μελῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου «οὐκ ἔνι..... δοῦλος ἢ ἐλεύθερος», ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς προτροπῆς οὐ μόνον πρὸς τοὺς δούλους, νὰ ὑπηρετῶσι τοὺς κυρίους των πιστῶς καὶ εἰλικρινῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς κυρίους, νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς δούλους των μετὰ δικαιοσύνης καὶ εὐμενείας, ὁ Χριστιανισμὸς εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του ἐξηυγένισε τὰς σχέσεις κυρίων καὶ δούλων καὶ βαθμηδὸν κατήργησε τὴν δουλείαν.

([2]) «Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῶν ἡ ἐπιστολὴ (δηλ. ἡ Πρὸς Κολοσσαεῖς), ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, ***καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας*** καὶ ὑμεῖς νὰ ἀναγνώσητε». Ὡς γνωστόν, ἡ Λαοδίκεια ἀπεῖχε τῶν Κολοσσῶν μόλις περὶ τὰ 18 χιλιόμετρα.

([3]) Κατὰ Εὐνομίου (Ι, 254): «Ἐφεσίοις ἐπιστέλλων...***ὄντας*** αὐτοὺς ἰδιαζόντως ὠνόμασεν, εἰπὼν ***τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσι καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.*** Οὕτω γὰρ οἱ πρὸ ἡμῶν παραδεδόκασι καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς παλαιοῖς τῶν χειρογράφων εὑρήκαμεν».

δικέας (1). Ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικαὶ (δηλ. ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Ἐπιστολῆς) ἀποδείξεις ὑπάρχουσιν, αἵ ὁποῖαι εἶναι ἀσυμβίβαστοι μὲ τὴν παραδεδεγμένην ἐπιγραφὴν Πρὸς Ἐφεσίους. Ἐν κεφ. α΄. 15 ὁ Παῦλος λέγει περὶ τῆς ἐκκλησίας, πρὸς ἣν ἀπευθύνεται; «***Ἀκούσας*** τὴν καθ᾽ ὑμᾶς πίστιν... καὶ τὴν ἀγάπην εἰς πάντας τοὺς ἁγίους». Ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ περὶ μιᾶς ἐκκλησίας, ὡς τῆς τῶν Ἐφεσίων, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος εἶχε φυτεύσει καὶ καλλιεργήσει προσωπικῶς, ὅτι ***ἐξ ἀκοῆς*** ἐγνώριζε τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην των; Καὶ πάλιν ἐν κεφ. γ΄. 2-4 γράφει: «***Ἠκούσατε*** τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τῆς δοθείσης εἰς ἐμέ», κτλ. Πῶς ἦτο δυνατὸν οἱ Ἐφέσιοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰργάσθη ἐπὶ δύο καὶ ἐπέκεινα ἔτη ὁ Παῦλος, νὰ γνωρίζουν ***ἐξ ἀκοῆς*** μόνον ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀληθῶς Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν; Ἐκτὸς τούτου, εἶναι ἀπίστευτον καὶ ἀκατανόητον ὅτι ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, οὓς ὁ ἴδιος εἶχε φέρει πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐγνώριζε καὶ ἠγάπα ἀτομικῶς, δὲν στέλλει διὰ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης οὐδὲ ἕνα προσωπικὸν χαιρετισμόν, ἐνῷ αἱ ἄλλαι του Ἐπιστολαὶ βρίθουσι τοιούτων χαιρετισμῶν καὶ ἀσπασμῶν.

Δι᾽ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω λόγους οἱ δοκιμώτεροι τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν ἐπείσθησαν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δὲν ἐγράφη πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἐγράφη πρὸς αὐτοὺς ἀποκλειστικῶς. Ἀλλὰ τότε ***πρὸς ποίους*** ἐγράφη; Ὅτι δὲν εἶναι ***ἐπιστολὴ καθολική,*** ἀπευθυνομένη πρὸς ὁλόκληρον τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα, εἶναι φανερὸν ἐκ τοῦ κειμένου, διότι ἐν κεφ. ϛ΄. 21 ἀναγινώσκομεν ὅτι «τὰ πάντα θέλει σᾶς φανερώσει ὁ Τυχικός... τὸν ὁποῖον ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς δι᾽ αὐτὸ τοῦτο, διὰ νὰ μάθητε τὰ περὶ ἡμῶν» κτλ. Δὲν ἦτο δὲ δυνατὸν ὁ Τυχικὸς νὰ ἐπισκεφθῇ ὅλας τὰς ἐκκλησίας, ἔστω καὶ μόνης τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ ἀσφαλεστέρα λοιπὸν ἐξήγησις, ἣν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τοῦ ζητήματος τούτου, εἶναι (α) ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη ἀπηυθύνετο πρὸς ἀριθμόν τινα ἐκκλησιῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ κειμένων εἰς μικρὰν ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀπόστασιν, ὅσας θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἐπισκεφθῇ ὁ Τυχικός (2). (β) Ὅτι τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐγένοντο τόσα ἀντίγραφα, ὅσαι καὶ αἱ ἐκκλησίαι, διὰ τὰς ὁποίας αὕτη προωρίζετο· καὶ (γ) ὅτι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἑκάστου ἀντιγράφου ἀφέθη θέσις κενή, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ προσετίθετο τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ Τυχικὸς θὰ τὴν ἐνεχείριζε. Μεταξὺ

(1) Κριτικοί τινες, ὡς καὶ ὁ Τερτυλλιανός, δὲν ἀποδίδουσι βαρύτητα εἰς τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Μαρκίωνος, ἐπειδὴ οὗτος ἦτο αἱρετικὸς καὶ ἐνίοτε παρεποίει τὰ ἱερὰ κείμενα. Τοῦτο βεβαίως ἔπραττε πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δογματικῶν αὐτοῦ κακοδοξιῶν. Ἐν προκειμένῳ ὅμως οὐδὲν εἶχε κέρδος δογματικόν, πιστοποιῶν ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ ἐπεγράφετο Πρὸς Λαοδικέας καὶ οὐχὶ Πρὸς Ἐφεσίους.

(2) Τοιαῦται ἐκκλησίαι, ἃς προχείρως δύναταί τις νὰ ἀπαριθμήσῃ, ἦσαν αἱ τῶν Σάρδεων, Θυατείρων, Φιλαδελφείας, Σμύρνης, Περγάμου, Ἱεραπόλεως, Λαοδικείας καὶ Ἐφέσου, αἵτινες ἔκειντο ἅπασαι εἰς οὐχὶ μεγάλην ἀκτῖνα ἀπὸ τῆς πρωτευούσης Ἐφέσου καὶ εἰς μικρὰς ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀποστάσεις. Μεταξὺ αὐτῶν θὰ συμπεριελαμβάνετο φυσικῶς καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν Κολοσσῶν. Ἀλλ᾽ εἰς αὐτὴν ὁ Παῦλος ὡς εἴδομεν, ἔγραψεν ἰδιαιτέραν ἐπιστολήν. Διατί ἆρά γε; Βεβαίως διότι ὁ ποιμὴν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης Ἐπαφρᾶς εὑρίσκετο τότε ἐν Ῥώμῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἐξέθηκε πρὸς αὐτὸν τὰς ἰδιαιτέρας πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν Κολοσσαέων.

τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἠδύνατο νὰ συμπεριλαμβάνηται καὶ ἡ Ἔφεσος καὶ ἡ Λαοδίκεια, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐξηγῆται τὸ πῶς ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη ἐπεγράφη καὶ πρὸς Ἐφεσίους καὶ πρὸς Λαοδικέας (κατὰ τὸν Μαρκίωνα). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αὕτη θὰ ἦτο ἡ «ἐκ τῆς Λαοδικείας» ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν παραγγέλλει ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Κολοσσαεῖς νὰ ἀναγνώσωσι· καὶ ἐπομένως δὲν ἐγράφη ἄλλη χωριστὴ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Λαοδικεῖς.

Μίαν ἀκόμη ἀξιοσημείωτον λεπτομέρειαν πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν περὶ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης — ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ταυτίζεται εἰς πολλὰ σημεῖα μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς Πρὸς Κολοσσαεῖς. Οἱ ἑρμηνευταὶ κατήρτισαν καὶ πίνακα τῶν περικοπῶν, αἵτινες εὑρίσκονται εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, ἂν ὄχι μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις, πάντως ὅμως ταυτόσημοι καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν γενικὴν σειράν. Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου προκύπτει ὅτι ἐκ τῶν 155 ἐδαφίων τῆς Πρὸς [Ἐφεσίους] Ἐπιστολῆς, τὰ 78 περιέχουσιν ἐκφράσεις ταυτοσήμους πρὸς ἀνάλογα ἐδάφια τῆς Πρὸς Κολοσσαεῖς. Ἐξ ἄλλου ὅμως μία περικοπὴ τῆς Πρὸς Κολοσσαεῖς (β΄. 4-23) δὲν ἔχει ἀντίστοιχον περικοπὴν ἐν τῇ Πρὸς [Ἐφεσίους]. Ἡ ὁμοιότης αὕτη τοῦ περιεχομένου τῶν δύο Ἐπιστολῶν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἔκρινε τὴν κατάστασιν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐκκλησιῶν ὡς ὁμοίαν ἐν πολλοῖς καὶ διὰ τοῦτο ἔγραψε τὴν Πρὸς [Ἐφεσίους], εὐθὺς ἀφοῦ ἔγραψε τὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς, παραλείψας μόνον ἐκεῖνα τὰ σημεῖα, ἅτινα ἐνδιέφερον κυρίως τὴν ἐκκλησίαν τῶν Κολοσσαέων.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τυχικοῦ εἰς Ἀσίαν, ὁ Ἀπόστολος συνέγραψε καὶ τὴν ***Πρὸς Φιλιππησίους*** Ἐπιστολήν. Πόσος καιρὸς ἐμεσολάβησε μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν τριῶν πρώτων Ἐπιστολῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν, βλέπομεν ὅμως ὅτι εἰς τὴν Πρὸς Φιλιππησίους ἐκφράζεται μετά τινος ἀπαισιοδοξίας περὶ τῆς θέσεώς του ὡς ὑποδίκου ἐν Ῥώμῃ—ἀπαισιοδοξίας, ἥτις οὐδόλως διαφαίνεται εἰς τὰς ἄλλας τρεῖς Ἐπιστολάς. Ἐξ αὐτῆς συμπεραίνομεν ὅτι εἶχεν ἐπέλθει ἐν τῷ μεταξὺ ὁ θάνατος τοῦ δικαίου στρατοπεδάρχου Βούρρου καὶ ὁ γάμος τοῦ Νέρωνος μετὰ τῆς διεφθαρμένης Ποππαίας. Τὰ δὲ ἀχαλίνωτα πλέον θηριώδη ἔνστικτα τοῦ Νέρωνος ἔκαμνον τὸν Παῦλον νὰ προβλέπῃ οὐχὶ αἰσίαν ἔκβασιν τῆς δίκης του ἐνώπιον τοῦ Καίσαρος. Ὥστε ἡ Πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολὴ συμπεραίνομεν ὅτι ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 63 μ. Χρ., ἤτοι, πρὸς τὸ πέρας τῆς διετοῦς φυλακίσεώς του.

Ὁ Ἐπαφρόδιτος, ὅστις εἶχεν ἔλθει εἰς Ῥώμην κομιστὴς τῆς χρηματικῆς εἰσφορᾶς τῶν Φιλιππησίων ἀδελφῶν ὑπὲρ τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, τοῦ ἀγαπητοῦ πνευματικοῦ των πατρός, ἠσθένησε βαρέως ἐν Ῥώμῃ ἀλλ' ἀνέρρωσε καὶ ἤδη ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Φιλίππους. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος γράφει τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην, ἵνα πέμψῃ αὐτὴν διὰ χειρὸς αὐτοῦ, ὃν ὀνομάζει «ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην» του. Ὀρθῶς ἐλέχθη περὶ τῆς Πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολῆς ὅτι περιέχει ὀλιγώτερον ἔλεγχον καὶ περισσότερον ἔπαινον ἢ οἱαδήποτε ἐκ τῶν ἄλλων Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου. Ἐξ αὐτῆς λαμβάνομεν πολὺ ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας τῶν Φιλίππων, τῆς εὐσταθείας τῶν ἐκεῖ ἀδελφῶν διὰ μέσου τῶν διωγμῶν, τῆς πιστῆς ὑπακοῆς των εἰς τὰς νουθεσίας τοῦ Παύλου, τῆς ἀφοσιώσεώς των πρὸς αὐτὸν καὶ τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐκκλη-

σίαν γενναιοδωρίας των εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ Φιλιππήσιοι φαίνεται ὅτι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ αἱρέσεων, αἵτινες ἐσπάραττον τὰς ἄλλας ἐκκλησίας· οὔτε καὶ οἱ Ἰουδαΐζοντες εἶχον κατορθώσει νὰ τοὺς ταράξωσιν. Ὁ Ἀπόστολος ὅμως τοὺς νουθετεῖ νὰ ἦναι ἄγρυπνοι κατὰ τῶν «κυνῶν», τῶν «κακῶν ἐργατῶν» καὶ τῶν κηρύκων τῆς «κατατομῆς», οἵτινες ἐνεδέχετο νὰ ἐπέλθωσι κατ᾽ αὐτῶν. Τὸ μόνον ἐλάττωμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐλέγχει τινὰς ἐξ αὐτῶν ὁ Παῦλος, ἦτο ἔλλειψις ταπεινοφροσύνης καὶ ὁμονοίας, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐλλείψεως ἀνεφαίνοντο ἀντιζηλίαι καὶ μικροφιλοτιμίαι μεταξύ των. Καὶ προτρέπει τοὺς πάντας νὰ «κάμωσι πλήρη τὴν χαράν» του φρονοῦντες τὸ αὐτό, καὶ «ἐργαζόμενοι τὴν σωτηρίαν αὐτῶν μετὰ φόβου καὶ τρόμου», «τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης.»

(ἀκολουθεῖ)

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΡΓΙΑ

Ἡ καλὴ συνάδελφος «Ποιμὴν ὁ Καλὸς» τοῦ Ἀγρινίου εἰς τὸ φύλλον αὐτῆς της 1 Ἰανουαρίου διαμαρτύρεται κατὰ τῆς βεβηλώσεως τῆς Κυριακῆς ἡμέρας καὶ τῆς καταπατήσεως τῆς Κυριακῆς ἀργίας, ἥτις ὀργιάζει ἐν Ἑλλάδι ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον χώραν. Ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα εἶναι κλειστὰ καθ᾽ ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς. Εἰς τὰς πόλεις ὅμως καὶ κωμοπόλεις τῶν ἐπαρχιῶν τὰ καταστήματα ἀνοίγουσιν εὐθὺς μετὰ τὴν πρωϊνὴν λειτουργίαν χάριν τῶν χωρικῶν, οἵτινες ἀθρόοι κατέρχονται ἐκ τῆς ὑπαίθρου χώρας διὰ νὰ πωλήσωσι τὰ προϊόντα των καὶ ἀγοράσωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς ἐμπορεύματα. Τοιουτοτρόπως δὲ ὄχι μόνον τελείως ἐξαφανίζεται ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου θεσπιζομένη Κυριακὴ ἀργία, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐμπορικὸς κόσμος τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων οὐδ᾽ εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσέρχεται, ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι δὲν προφθάνει νὰ ἐνδυθῇ εὐπρεπῶς διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔπειτα νὰ ἐκδυθῇ καὶ νὰ φορέσῃ τὰ ἐνδύματα τῆς ἐργασίας. Ἐπίσης καὶ οἱ ἀγρόται δὲν ἐκκλησιάζονται, διότι ἔχοντες πολλάκις νὰ διανύσωσι πολύωρον ἀπόστασιν μέχρι τῆς πόλεως ἢ κωμοπόλεως, ἐκκινοῦσι νύκτωρ ἐκ των χωρίων των. Εἰς πολλὰ μάλιστα ἀγροτικὰ μέρη τὸ κακὸν τόσον ἐγενικεύθη, ὥστε ἡ ἐπ᾽ ἐκκλησίας λειτουργία ἐκεῖ τελεῖται πολὺ πρὸ τῆς αὐγῆς, διὰ νὰ δυνηθοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς νὰ κατέλθωσιν εἰς τὰ κέντρα τῆς συναλλαγῆς πρὸς ἀγοροπωλησίας καί δοσοληψίας.

Καὶ ἡ συνάδελφος ὀρθῶς διαμαρτύρεται διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην, ἥτις μαρτυρεῖ μεγίστην θρησκευτικὴν πώρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια τῆς τε θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ζητεῖ δὲ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ὡς τὴν μόνην δυναμένην νὰ κλείσῃ τὴν πληγὴν ταύτην, νὰ ἀπαγορεύσῃ διὰ νόμου γενικῶς καὶ ἀπολύτως καθ᾽ ὅλον τὸ Κράτος τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς ἐν ταῖς Κυριακαῖς. Καὶ ποιεῖται ἔκκλησιν ἡ συνάδελφος πρὸς τὰς διαφόρους ἠθικοθρησκευτικὰς καὶ κοινωνικὰς ὀργανώσεις, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς ἐν γένει, ὅπως κινηθῶσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἵνα καὶ ἡ Κυβέρνησις πεισθῇ νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς τακτοποίησιν αὐτοῦ.

Συμμεριζόμεθα ἀπολύτως καὶ καθ᾽ ὅλην τὴν γραμμὴν τὰς ὡς ἄνω ἀντιλήψεις τῆς ἀγαπητῆς συναδέλφου. Ἡμεῖς οἱ Εὐαγγελικοὶ Ἕλληνες φυλάττομεν αὐστηρῶς τὴν ἁγίαν ἡμέραν τοῦ Κυρίου, ὄχι μόνον κλείοντες δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας τὰ καταστήματα ἡμῶν καὶ ἀπέχοντες πάσης κοσμικῆς ἐργασίας κατ᾽ αὐτήν, ἀλλὰ καὶ συχνάζοντες καὶ δὶς καὶ τρὶς τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὰς δημοσίας λατρείας τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῶν. Θεωροῦμεν δὲ τὴν κοσμικὴν ἐργασίαν καὶ τὸ ἐμπόριον κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐκ μέρους ἑνὸς Ἕλληνος Εὐαγγελικοῦ ὡς παράπτωμα τόσον βαρύ, ὥστε νὰ δικαιολογῇ καὶ τὴν ἀποβολὴν τοῦ παραβάτου ἐκ τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐὰν μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν δὲν ἤθελε μετανοήσει καὶ παύσει βεβηλῶν τὴν ἁγίαν ἡμέραν.

Γνωρίζομεν καὶ ἐκ προσωπικῆς ἀντιλήψεως τὴν ἔκτασιν τοῦ κακοῦ, ὅπερ περιγράφει ἡ συνάδελφος. Πρὸ 25ετίας μάλιστα Εὐαγγελικός τις ἔχων ἀτμοκίνητον ἐλαιουργεῖον καὶ μῦλον ἐν Μάνῃ, εἰς τὸ ὁποῖον συνέρρεον ἐκ πέντε γειτονικῶν δήμων (πολλάκις ἐξ ἀποστάσεως 8 καὶ 10 ὡρῶν), οἱ χωρικοὶ διὰ νὰ ἀλέσωσι τὰ σιτηρά των ἢ νὰ πωλήσωσι τὰς ἐλαίας των καὶ ἐξέλεγον πρὸς τοῦτο κατὰ προτίμησιν τὰς Κυριακάς, διὰ νὰ μὴ χάσωσι μίαν καθημερινὴν διὰ τὰς ἀγροτικάς των ἐργασίας, εἰδοποίησε γενικῶς ὅλους τοὺς πελάτας του ὅτι τὸ ἐργοστάσιόν του θὰ ἦτο κλειστὸν ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τοῦ Σαββάτου μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τῆς Κυριακῆς, κατώρθωσε δὲ νὰ πείσῃ καὶ τοὺς καταστηματάρχας τῆς μικρᾶς κωμοπόλεως, ἔνθα τὸ ἐργοστάσιον, νὰ κλείωσι καὶ αὐτοὶ τὰ καταστήματά των τὰς Κυριακάς, ἂν καὶ αἱ δοσοληψίαι μόνης τῆς Κυριακῆς ἦσαν γενικῶς σχεδὸν ἴσαι πρὸς τὰς δοσοληψίας ὁλοκλήρου τῆς ὑπολοίπου ἑβδομάδος. Ἐξέφρασαν μάλιστα τινὲς ἐκ τῶν καταστηματαρχῶν τὸν φόβον ὅτι, ἐὰν ἔκλειον αὐτοί, οἱ χωρικοὶ θὰ μετέβαινον διὰ νὰ ψωνίσουν εἰς τὴν πλησίον κειμένην πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας. Ἐν τούτοις, ἐδέχθησαν καὶ συνεφώνησαν ἀπὸ κοινοῦ διὰ πρωτοκόλλου νὰ κλείωσι τὰς Κυριακὰς ἐπὶ ἓν ἔτος. Καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους εὗρον ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἠλαττώθησαν αἱ εἰσπράξεις των ἀλλὰ τοὐναντίον ηὐξήθησαν. Καὶ ἐσυνέχισαν τὸ κλείσιμον κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη, ἕως οὗ δι᾽ ἄλλους λόγους ἐναυάγησε τὸ ἐργοστάσιον, ὅπερ προσείλκυε τὸ πλῆθος τῶν χωρικῶν. Ἔκτοτε δὲν γνωρίζομεν τί κάμνουν. Ἀλλὰ τὸ περιστατικὸν τοῦτο δεικνύει τί δύναται νὰ κατορθώσῃ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία.

Ἀναγνωρίζομεν ὅμως ὅτι εἶναι δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, νὰ κατορθωθῇ ἡ κατάπαυσις γενικῶς τοῦ προκειμένου κακοῦ διὰ πρωτοβουλίας ἰδιωτικῆς. Διότι πρῶτον, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἅμιλλα καὶ ἀντιζηλία καὶ κακοπιστία καὶ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης μεταξὺ τῶν ἐμπόρων εἶναι τοιαύτη, ὥστε δυσκόλως θὰ προέλθουν εἰς συνεννόησιν μεταξύ των περὶ κλεισίματος τῶν καταστημάτων κατὰ τὰς Κυριακάς. Ὁ Ἕλλην ἔμπορος συνήθως εἶναι τόσον ἀτομιστὴς καὶ τόσον ἀπηλλαγμένος ἠθικῆς συνειδήσεως, ὥστε ἢ δὲν θὰ δεχθῇ νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐτὴν τὴν (κατὰ τὴν ἰδέαν του) **θυσίαν**, ἢ καὶ ἂν συμφωνήσῃ, θὰ παραβῇ τὴν συμφωνίαν ἀμέσως καὶ θὰ θεωρήσῃ τὴν παρασπονδίαν του ὡς «ἐξυπνάδαν». Δεύτερον, παρ᾽ ὅλην τὴν πεφημισμένην ἐμπορικήν του εὐφυΐαν, ὁ Ἕλλην ἐμπορευόμενος ὑστερεῖ κατὰ τὴν ἀληθῆ νοημοσύνην παρασάγγας ὁλοκλήρους τῶν ἐμπόρων ἄλλων ἐθνῶν, διότι:

α΄) Εἰς τὸ πνεῦμά του κυριαρχεῖ ἡ ἰδέα τοῦ ***ἀμέσου*** κέρδους καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ ***ἀπώτερον*** κέρδος. Ὅταν τοῦ παρουσιάζεται ἕνας ἀγοραστής, ἡ μόνη του σκέψις εἶναι ὄχι πῶς νὰ τὸν κάμῃ πελάτην του τακτικὸν καὶ ἰσόβιον, ἀλλὰ πῶς νὰ τὸν «γδάρῃ» ἐφ᾽ ἅπαξ. «Κάλλια πέντε καὶ στὸ χέρι, παρὰ δέκα καὶ καρτέρει!» εἶναι τὸ σύνθημα τοῦ Ἕλληνος ἐμπόρου. β΄) Δὲν κατορθώνει ποτὲ νὰ ἐννοήσῃ τὸ Ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν λόγιον: «Ἡ τιμιότης εἶναι καὶ ἡ συμφερωτέρα πολιτική» (honesty is the best policy). Ὅταν θὰ πωλήσῃ σταφίδα ἢ ἔλαιον ἢ καπνὸν ἢ ἄλλο τι ἐγχώριον προϊόν, διαλέγει τὸ δεῖγμα ἐκ τῆς πρωτης ποιότητος καὶ ὕστερον στέλλει πάσης ποιότητος ἐμπόρευμα. Διὰ τοῦτο καὶ φημίζεται τὸ Ἑλλ. ἐμπόριον ἐπὶ νοθείᾳ καὶ ἀπάτῃ. γ΄) Δὲν παραδέχεται ὅτι τὸ ἐμπόριον δύναται νὰ διεξαχθῇ ἄνευ καταπατήσεως πάσης ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀρχῆς. Δὲν τὸ λέγει μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις, ἀλλ᾽ αὐτὴ εἶναι ἡ βασική του ἀντίληψις καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς βάσεως ἐμπορεύεται. Βεβαίως ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔμποροι δὲν εἶναι τοιοῦτοι, ἀλλ᾽ αἱ ἐξαιρέσεις εἶναι ἐλάχισται ἀπέναντι τῆς μεγάλης πλειονότητος.

Διὰ τοῦτο παραδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς συναδέλφου ὅτι μόνον ***διὰ νόμου*** δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ἡ πραγματικὴ Κυριακὴ ἀργία. Ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσωμεν μέχρι ψηφίσεως τοιούτου νόμου, πρέπει νὰ ὑπερπηδηθῶσι μέγιστα ἐμπόδια. Εἶναι 1) ἡ ***«κρίσις»***, 2) τὰ ***ἀτομικὰ συμφέροντα***, 3) ἡ ***δυσπιστία*** τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου, 4) ἡ ἔλλειψις ***πάσης ἠθικῆς ἀντιλήψεως*** ἐκ μέρους τοῦ πολιτικοῦ μας κόσμου, κτλ. Καὶ ἀφοῦ ψηφισθῇ τοιοῦτος νόμος, θὰ ἀρχίσουν αἱ ***καταστρατηγήσεις*** αὐτοῦ, τὰς ὁποίας μόνον ἡ ἀνένδοτος ἀγρυπνία καὶ καλὴ θέλησις τῶν ἀρχῶν δύναται νὰ ματαιώσῃ. Τί δὲν ἔγεινε καὶ τί δὲν γίνεται ἐδῶ ἐν μέσαις Ἀθήναις, διὰ νὰ καταργηθοῦν αἱ λαϊκαὶ ἀγοραί, αἱ ὁποῖαι ἀνακουφίζουν τὸν λαὸν ἀπὸ τὰς ἀφαιμάξεις τῶν καταστημάτων. Καὶ αἱ προσπάθειαι αὗται ἀπέτυχον μόνον καὶ μόνον, διότι διὰ τῆς καταργήσεως τῶν λαϊκῶν ἀγορῶν θὰ ἱκανοποιοῦντο μόνον ὀλίγαι ἑκατοντάδες ἐμπόρων καὶ θὰ δυσηρεστοῦντο χιλιάδες λαοῦ.

Ἀλλ᾽ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Κυριακῆς ἀργίας δὲν θὰ ὑπάρχῃ τοιαύτη ἀντίθεσις συμφερόντων, διότι καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ ἔμποροι θέλουν τὸ ἐμπόριον τῆς Κυριακῆς καὶ θὰ ἀντισταθοῦν τόσον ἀπεγνωσμένως εἰς τὴν κατάργησιν αὐτοῦ, ὥστε ὀλίγοι θὰ ἦναι οἱ βουλευταί, αἵτινες θὰ ἔχουν τὴν αὐτοθυσίαν νὰ ψηφίσουν τοιοῦτον νόμον καὶ νὰ καταψηφισθοῦν αὐτοὶ εἰς τὰς ἑπομένας ἐκλογάς. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν τῆς ἀπαγορεύσεως καὶ τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς θὰ ἦναι ἀπείρως δυσκολώτερον.

Ἐν τούτοις, πρέπει νὰ ἀγωνισθῶμεν ὅλοι ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Καὶ ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ κάμῃ τὸ μέρος της καὶ ὁ θρησκευτικὸς τύπος καὶ ἡ κοινωνία καὶ τὰ ἄτομα. Εἰς δὲ τὸν κοινὸν τοῦτον ἀγῶνα καὶ ἡμεῖς θὰ λάβωμεν ἐκθύμως μέρος.

Ο ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Διήγημα τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2ον

Μετ' ὀλίγον ἠκούσθησαν βήματα εἰς τὴν αὐλὴν—ὁ Ναδὰβ ἐπέστρεφεν. Ἡ Ἐλισάβετ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησίν του διὰ νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ ἡ νέα. Κατακόκκινος διότι εἶχε τρέξει, ὁ Ναβὰδ ἤρχισε νὰ διηγῆται ὅτι εὑρῆκε τὸ σπίτι, ἀλλ' ὅτι ἦτο κατάκλειστον. Κανεὶς δὲν ἐπαρουσιάσθη ὅταν ἐκτύπησε, ἂν καὶ ἐκτύπησε πολλάκις καὶ δυνατά, ἕωσοῦ τέλος ἐφάνησαν γείτονες, οἱ ὁποῖοι τοῦ εἶπον ὅτι λείπει ἡ οἰκογένεια ἀπὸ δυὸ ἡμέρας καὶ πλέον, οὔτε εἶχε φανῆ αὐτὸς ὁ ἀθλητής, ὁ Ἕκτωρ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτο πιθανὸν νὰ μετέβησαν εἰς κἄποιαν συγγενικὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἐσυνείθιζαν νὰ πηγαίνουν πρὸς ἀναψυχήν.

—«Μήπως τοὺς εἶπες ὅτι ἠξεύρεις ποῦ εἶναι ἡ κόρη;» ἠρώτησε μὲ κἄποιαν ἀνησυχίαν ἡ μήτηρ του.

Ὁ Ναδὰβ ἔλαβε στάσιν ἀνθρώπου προσβεβλημένου.

—«Τόσον ἀνόητον μ' ἐνόμισες, μητέρα; Ἐγὼ δὲν τοὺς εἶπα τίποτε—οὔτε μιὰ λέξι!»

—«Καλὰ ἔκαμες, παιδί μου. Διὰ μίαν στιγμὴν εἶχα φοβηθῆ μήπως ἐλησμόνησες ὅτι παραγγελλόμεθα νὰ ἤμεθα «ἄκακοι ὡς αἱ περιστεραί, καὶ φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις!»

—«Ναί,» ἀπεκρίθη ὁ μικρός, «καὶ νὰ συγχωροῦμε τοὺς ἐχθρούς μας. Δὲν εἶν' ἔτσι, μητέρα;... Ἀλλά», προσέθεσε χαμηλώνων τὴν φωνήν του, «δὲν φοβεῖσαι μήπως αὐτὴ ἡ κόρη μᾶς προδώσῃ, ἀφοῦ δὲν εἶναι Χριστιανή;»

—«Μὴ φοβῆσαι. Αὐτὸ δὲν θὰ τὸ κάμῃ. Ἔχει ψυχὴν ἀγαθήν, εἶναι εὐγνώμων, μᾶς ἐσυμπάθησε. Μοῦ ὡρκίσθη ὅτι θὰ κρατήσῃ τὸ μυστικόν μας, ὅπως τὸ φυλάττομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι. Τὴν πιστεύω ἀπολύτως. Ἀλλ' εἶσαι κατακόκκινος. Ἔλα, κάθησε μαζύ μου στὴν δροσιά, ἀλλὰ πρῶτα φέρε μου ἐδῶ τὰ καλάμια, διότι δὲν ἠμπόρεσα νὰ ἐργασθῶ ἀπὸ τὴν νύκτα ποῦ συνέβησαν ὅλα αὐτά... Τὰ ἔβαλες εἰς τὸ νερὸ τὰ καλάμια, ὅπως σοῦ εἶπα;»

—«Βεβαίως—νά τα», καὶ ἔτρεξε ὁ Ναβὰδ καὶ ἔφερε μίαν ἀγκάλην λωρίδων ἀπὸ καλάμους καὶ ἐκάθησε πλησίον τῆς μητρός του, ἥτις εὐθὺς ἤρχισε νὰ πλέκῃ ἕνα καλάθι ἡμιτελειωμένον. Ἡ Χριστιανὴ αὐτη, καὶ ἄλλαι πολλαὶ εὐσεβεῖς γυναῖκες, εἰργάζοντο, ἄλλη μὲ τὴν βελόνην, ἄλλη μὲ τὸν ἐργαλειὸν καὶ ἄλλη ἄλλως, διὰ νὰ ἔχουν ὀλίγα χρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ ἀνακουφίζουν τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχοτέρων. Ἡ Ἐλισάβετ μάλιστα εἰργάζετο διὰ τὰς ἐλεημοσύνας της διὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνῃ τὸν σύζυγόν της Ἰούνιον, ὅστις ἦτο Ἐθνικὸς τὴν θρησκείαν, ἂν καὶ εἰς τίποτε δὲν ἐπίστευε κατὰ βάθος· ἀνεγνώριζε μόνον τὴν δύναμιν τῆς βίας, τὴν ὁποίαν ἀντεπροσώπευεν ὁ ἴδιος, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του, διότι ἦτο ἀρχιφύλαξ καὶ ἐπιστάτης τῶν καταδίκων, οἵτινες ἐξετέλουν καταναγκαστικὰ ἔργα ὁδο-

ποιΐας καὶ ἄλλα παρομοίας φύσεως. Τὴν σύζυγόν του ἄφινεν ἐλευθέραν νὰ πιστεύῃ ὅ,τι ἐδιδάχθη ὡς Ἰουδαία. Δι᾽ αὐτὸν ὅμως ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἦτο νὰ ὑποφέρῃ κανεὶς καρτερικῶς τὰς συμφορὰς τῆς ζωῆς, καὶ ὅταν πλέον δὲν εὑρίσκῃ διέξοδον ἐκ τούτων, νὰ φεύγῃ... ἀπὸ τὴν «ἀνοικτὴν θύραν» τῆς αὐτοκτονίας. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἰδεολογία τῶν Ρωμαίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ αὐλικός, ὅστις ἔχανε τὴν εὔνοιαν τοῦ κυρίου του, ὁ δεσμοφύλαξ, τοῦ ὁποίου ἐδραπέτευσεν αἰχμάλωτος, ἔπιπτον ἐπάνω εἰς τὸ ξῖφός των, ἐκπλύνοντες ἔτσι τὸ στῖγμα τῆς ἀποτυχίας ἢ τῆς ἀνεπαρκείας των, ἐνῷ μεταξὺ τῶν διανοουμένων τὸ δηλητήριον παρεῖχε τὴν συνηθεστέραν ἔξοδον ἐκ τῆς ἐπιγείου σκηνῆς.

Ἡ Ἐλισάβετ ἀπεφάσισε νὰ εἴπῃ εἰς τὴν Ἐλπινίκην τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ναδάδ, ἂν καὶ τοῦτο θὰ τὴν ἐλύπει καὶ θὰ ηὔξανε τὴν ἐπιθυμίαν της ὅπως ὑπάγῃ ἡ ἰδία νὰ βεβαιωθῇ τί εἶχε συμβῆ. Πράγματι ἐταράχθη ἡ κόρη, ἀλλ᾽ ὅπως ὁ πνιγόμενος ἁρπάζεται, κατὰ τὴν παροιμίαν, «ἀπὸ τὰ ἄχυρα», οὕτω καὶ ἡ Ἐλπινίκη ἐβασίσθη εἰς τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐκφράσει οἱ γείτονες, καὶ ἐπείσθη ὅτι ἔλειπεν ὁ Ἕκτωρ εἰς ἀναζήτησίν της.

—«Αὐτὸ βεβαίως θὰ ἦναι», εἶπεν εἰς τὴν Ἐλισάβετ. «Ὁ ἀδελφός μου εἶναι πολὺ γνωστὸς καὶ ἠμπορεῖ νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν πολλὰ μέσα διὰ νὰ μὲ εὕρῃ. Πῶς δὲν τὸ ἐσκέφθην αὐτό! Ἀλλ᾽ ὅμως πρέπει αὔριον νὰ μὲ ἀφήσῃς νὰ σηκωθῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ σπίτι μας, διὰ νὰ μὴ μὲ ζητῇ πλέον καὶ νὰ παύσῃ ἡ ἀνησυχία του.

—«Ἐὰν ἦσαι καλήτερα, θὰ ὑπάγωμεν μαζύ», εἶπεν ἡ Ἐλισάβετ· «τώρα ὅμως παῦσε νὰ στενοχωρῆσαι εἰς μάτην. Ἂς ὁμιλήσωμεν δι᾽ ἄλλα πράγματα. Μοῦ ἐζήτησες νὰ μάθῃς περισσότερα διὰ τὴν θρησκείαν μας. Θέλεις νὰ σοῦ εἴπω τώρα ὀλίγα περὶ αὐτῆς;»

—«Ναί, ναί! εἰπέ μου! Θέλω νὰ μάθω τί εἶναι πραγματικῶς αὐτὴ ἡ θρησκεία, διὰ τὴν ὁποίαν ἀκούει κανεὶς τόσα φοβερὰ πράγματα, ἀλλ᾽ ἡ ὁποία κάμνει τοὺς Χριστιανοὺς τόσον ἐλεήμονας, τόσον συμπαθεῖς καὶ ἀξίους ἀγάπης».

Μὲ ἄφατον χαρὰν ἡ Ἐλισάβετ, καθήσασα πλησίον τῆς κλίνης, ἤρχισε νὰ ἀφηγῆται εἰς τὴν Ἐθνικὴν κόρην τὴν ἐπίγειον ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν σταυρικόν Του θάνατον, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν διηνεκῆ ἐν οὐρανῷ μεσιτείαν Αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἡ Ἐλπινίκη, προσηλωμένη εἰς τὴν θαυμαστὴν ἀφήγησιν, παρηκολούθει καὶ ἐζύγιζε κάθε λέξιν. «Ἦτο ἆρά γε δυνατόν», ἐσκέπτετο, «ὁ μέγας θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς νὰ λάβῃ ἀνθρωπίνην μορφήν, νὰ καταβῇ καὶ νὰ ζήσῃ ὡς ἄνθρωπος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων; Καὶ διὰ ποῖον σκοπόν; Διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νέον τρόπον ζωῆς, νέαν ὁδὸν ἀρετῆς, νέον τέλος εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἀποβλέπουν μὲ πίστιν καὶ μὲ θάρρος; Νὰ τοῖς δώσῃ νέους πόθους καὶ πρὸ παντὸς νέον κανόνα ζωῆς—τὴν ἀγάπην!

Ποῖος ἐξ ὅλων τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου συνέλαβέ ποτε σχέδιον τόσον θαυμάσιον, τόσον στοργικὸν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων; Ποῖος ἐξ ὅλων τῶν θεῶν, μικρῶν ἢ μεγάλων, ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους ὅτι εἶναι γλυκύτερον νὰ θυσιάζεται κανεὶς διὰ τοὺς ἄλλους, νὰ ἐξυπηρετῇ τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων, νὰ συγχωρῇ τοὺς πταί-

σαντας εἰς αὐτόν, νὰ νικᾷ τὸ μῖσος διὰ τῆς ἀγάπης; Ὑπερθαύμαστος, ἀπίστευτος θρησκεία! Ὤ! νὰ ἦναι ἆρά γε ἀληθινὰ ὅλα αὐτά;»

—«Ἂν δὲν ἦσαν ἀληθινά, νομίζεις ὅτι θὰ ἐξέθετα εἰς κίνδυνον τὴν ζωήν μου, τὴν ζωὴν ὅλων τῶν ἀδελφῶν μας διὰ νὰ σὲ πείσω νὰ δεχθῇς καὶ σὺ τὸ μέγα δῶρον τοῦ Χριστοῦ;»

—«Σὲ πιστεύω, σὲ πιστεύω, Ἐλισάβετ! ἀλλ' εἶναι τόσον νέα, τόσον παράξενα ὅλα αὐτά. Ὁ νοῦς μου δὲν τὰ χωρεῖ. Μὲ βασανίζει, βλέπεις, καὶ ἡ σκέψις περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου...» Καὶ λέγουσα αὐτὰ ἡ Ἐλπινίκη ἀνεκάθησεν εἰς τὴν κλίνην πάλιν ἀνήσυχος καὶ ταραγμένη.

Ἡ Ἐλισάβετ τὴν ἐνηγκαλίσθη τρυφερῶς. «Τί σοῦ εἶπα; Δὲν θέλεις νὰ δοκιμάσῃς ἂν ἦναι ἀλήθεια ὅσα εἶπα περὶ τοῦ Χριστοῦ;... Δοκίμασέ Τον, ζήτησέ Του νὰ σὲ βοηθήσῃ, νὰ φυλάξῃ τὸν ἀγαπητόν σου ἀδελφὸν καὶ νὰ σᾶς φέρῃ πάλιν μαζὺ εἰς τὸ σπίτι σας. Αὐτὸς ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θὰ ἀπορρίψῃ κανένα, ὅστις Τὸν παρακαλεῖ μὲ πίστιν.»

—«Ἆ! πόσον μὲ παρηγορεῖς!» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη, ἡ ὁποία ἀποκαμοῦσα ἐκ τῶν συγκινήσεων, ἔπεσε πάλιν εἰς τὸ προσκέφαλον· «Εἶμαι πολὺ κουρασμένη ὅμως. Παρακάλεσέ Τον ἐσὺ δι' ἐμέ».

Τότε ἡ Ἐλισάβετ, σκυμμένη ἐπὶ τῆς κλίνης, προσηυχήθη ὑπὲρ τῆς Ἐλπινίκης καὶ ἐζήτησεν ὅπως ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ Πνεύματός του τοῦ Ἁγίου φωτίσῃ τὸν νοῦν καὶ πληρώσῃ τὴν καρδίαν της μὲ εἰρήνην καὶ παρηγορίαν, καὶ διαφυλάξῃ τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφούς της καὶ ἑνώσῃ πάλιν τὴν μικρὰν οἰκογένειαν ὑπὸ τὴν στέγην των ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ χαρᾷ. Οἱ γλυκεῖς λόγοι τῆς προσευχῆς ἐστάλαζον βάλσαμον παρηγορίας εἰς τὴν ψυχὴν τῆς κόρης, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεκοιμήθη ἡσύχως.

Μετά τινας ἡμέρας, ὅτε ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ ἐξέλθῃ, ἡ Ἐλπινίκη, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ, μετέβη εἰς τὸ σπίτι της, τὸ ὁποῖον εὗρῆκε κλειστόν· ἀλλ' εἶχε τὸ κλειδὶ καὶ ἤνοιξε, καὶ πρὸς μεγάλην της ἔκπληξιν καὶ ἀνησυχίαν, ηὗρε τὰ πάντα ἀκριβῶς ὅπως τὰ εἶχεν ἀφήσει τὴν ἑσπέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθε μὲ τὸν ἀδελφόν της εἰς ἀναζήτησιν τοῦ φυλακτοῦ. Ἦτο φανερὸν ὅτι οὔτε ὁ Ἕκτωρ εἶχεν ἐπανέλθει μετὰ τὴν συμπλοκὴν ἐκείνην.

Ἀστραπιαίως ἐξῆλθε καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ πλησιεστέρου γείτονος, ὅστις ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ τῆς δώσῃ καμμίαν νεωτέραν πληροφορίαν. Δυὸ-τρεῖς γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐβάσταζον στάμνας, ἐστάθησαν νὰ ἀκούσουν τὴν συνομιλίαν καὶ μία ἐξ αὐτῶν ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε χαμηλοφώνως:

—«Λέγουν πῶς τὸν Ἕκτορα τὸν ἔχουν φυλακίσει». Ἡ Ἐλπινίκη τὸ ἤκουσε.

—«Ἀλλὰ διατί; διατί;» ἐφώναξε. «Σεῖς ὅλοι τὸν ἠξεύρατε τί εἶναι, πῶς ἐργάζεται καὶ ποίαν ὑπόληψιν ἔχει! Αὐτὸς νὰ ἦναι εἰς τὴν φυλακήν; Ἀδύνατον!»

—«Ἀλλὰ τὴν βραδυὰ ἐκείνη», εἶπε μία ἄλλη, «ἦσαν οἱ μεθυσμένοι τοῦ παλατιοῦ ποῦ σᾶς ἐπετέθησαν... Ξεύρετε τί εἶναι ἐκεῖνοι οἱ παλατιανοί!»

—«Πῶς ἐτόλμησαν! Τὸν ἀδελφόν μου, τὸν καλόν, τὸν εὐγενῆ, τὸν λατρευτὸν Ὀλυμπιονίκην! Ἀδύνατον, ἀδύνατον!» καὶ ἀφήσασα τὰς γυναῖκας, ὥρμησε πάλιν ἡ Ἐλπινίκη πρὸς τὴν οἰκίαν της καὶ εἰσελθοῦσα ἔτρεχεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὡς

νὰ ἤλπιζε νὰ εὕρῃ κανὲν σημεῖον ἢ ἴχνος τοῦ τί εἶχε συμβῆ. Ἀλλὰ τὰ δωμάτια ἦσαν ἄδεια καὶ σιωπηλὰ καὶ τίποτε δὲν ἐφανέρωναν.

Ἡ Ἐλπινίκη ᾐσθάνετο ὅτι ὁ νοῦς της σαλεύεται. Ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἐλισάβετ.

—«Ὢ! μᾶς ἐγκατέλειψαν οἱ θεοί! Ποῦ νὰ τρέξω; τί νὰ ἐνεργήσω διὰ νὰ εὕρω τὸν ἀδελφόν μου; Αὐτὸς νὰ ἦναι φυλακισμένος τώρα, ὅπου ἔχει ἀνάγκην νὰ προπονῆται διὰ τοὺς ἀγῶνας! Εἶναι τώρα ὁ μὴν τῆς προετοιμασίας. Ὢ! τί θὰ γίνῃ; Καταστρέφεται!... Ἀλλὰ καὶ ἐγώ, ἐπρόσθεσε, τί θὰ γίνω; ποῦ νὰ ὑπάγω;... Δὲν μοῦ μένει τίποτε!...»

—«Μένει ὁ Χριστός!» τὴν διέκοψεν ἡ Ἐλισάβετ, «ὁ μακάριος Κύριός μας, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσα καὶ παρακαλῶ διαρκῶς διὰ σέ. Αὐτὸς δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ. Ἔλα εἰς Αὐτὸν καὶ θὰ εὕρῃς παρηγορίαν. Ἑωσοῦ νὰ εὕρῃς τὸν ἀδελφόν σου, τὸ σπίτι μου εἶναι σπίτι σου· θὰ μείνῃς μαζύ μου».

— «Μὰ εἶσαι πτωχή, Ἐλισάβετ, καὶ ἐγὼ εἶμαι κόρη ἄχρηστος».

—«Διατί ἄχρηστος; Δὲν θὰ μὲ βοηθήσῃς; Θὰ σὲ μάθω νὰ πλέκῃς καλάθια· ἔτσι θὰ ἀλληλοβοηθούμεθα. Αὐτὸ κάμνομεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἀναμεταξύ μας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σύζυγός μου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ μέσα νὰ πληροφορηθῇ, θὰ τεθῇ εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἀδελφοῦ σου».

(ἀκολουθεῖ)

ΔΙΕΘΝΗ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1933

ΤΡΙΜΗΝΙΑ ΠΡΩΤΗ

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἰανουαρίου 1. Ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης. Μάρκ. α΄. 1—11.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, ἐδάφιον 3ον).

» *8.* Ὁ Ἰησοῦς ἀρχίζει τὸ ἔργον Του. Μάρκ. α΄. 12—20.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, ἐδάφ. 15ον).

» *15.* Ὁ Ἰησοῦς ἐργαζόμενος. Μάρκ. α΄. 21—45.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ε΄. 17).

» *22.* Ὁ Ἰησοῦς συγχωρῶν ἁμαρτίας. Μάρκ. β΄. 1—12.
(Πρὸς ἀποστίθησιν, ἐδάφ. 10ον).

» *29.* Ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸ Σάββατον. Μάρκ. β΄. 13—γ΄. 6.
(Πρὸς ἀποστίθησιν, β΄. 27, 28).

***Φεβρουαρίου** 5.* Ὁ Ἰησοῦς ἐκλέγει τοὺς Δώδεκα. Μάρκ. γ΄. 7—35.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ιε΄. 16).

» *12.* Αἱ Παραβολαί: Ὁ σπείρων. Μάρκ. δ΄. 1—20.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ιε΄. 8).

» *19.* Αἱ Παραβολαί: Ἡ αὔξησις τῆς βασιλείας. Μάρκ. δ΄. 21—34.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἡσα. ια΄. 9).

» *26.* Ὁ Ἰησοῦς δεικνύει τὴν θείαν δύναμίν Του. Μάρκ. δ΄. 35 —ε΄. 8,18—20. (Πρὸς ἀποστήθισιν, Β΄. Τιμόθ. α΄. 12).

Μαρτίου 5. Ὁ Ἰησοῦς δίδων φῶς καὶ ὑγιείαν. Μάρκ. ε΄. 21—43.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ψαλμ. ρκϛ΄. 3).

» 12. Ὁ Ἰησοῦς ὑπηρετῶν τὰ πλήθη. Μάρκ. ϛ΄. 1—56.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ματθ. κ΄. 28),

» 19. Μάθημα περὶ ἐγκρατείας.
Παροιμ. κγ΄. 29—32, Ἡσα. κη΄. 1—4, Δανιὴλ ε΄. 1—4.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Παροιμ. κγ΄. 32).

» 26. Ἀναθεώρησις τριμηνίας: Ὁ Ἰησοῦς παράδειγμα ὑπηρεσίας.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Πράξ. ι΄. 38).

ΤΡΙΜΗΝΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἀπριλίου 2. Ὁ Ἰησοῦς ὑπηρετῶν Ἰουδαίους καὶ Ἐθνικούς. Μάθημα περὶ διεθνοῦς φιλίας. Μάρκ. ζ΄. 1—37.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ι΄. 16).

» 9. Ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ ἐξομολόγησιν καὶ πιστότητα. Μάρκ. η΄. 27—38.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, ἐδάφιον 34ον).

» 16. Ἡ Ἀνάστασις. Μάρκ. ιϛ΄. 1—20. Α΄. Κορινθ. ιε΄. 1—8, 20—26.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ιδ΄. 19. Μάρκ. ιϛ΄. 6).

» 23. Ἡ Μεταμόρφωσις. Μάρκ. θ΄. 2—29.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. α΄. 14).

» 30. Ὁ Ἰησοῦς κατακρίνει τὸν ἐγωϊσμόν. Μάρκ. θ΄. 30—50.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ρωμ. ιγ΄. 10).

Μαΐου 7. Ὁ Ἰησοῦς κηρύττει νέον κανόνα ζωῆς. Μάρκ. ι΄. 1—13.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Λουκ ϛ΄. 31).

» 14. Ὁ Ἰησοῦς ἀντικρύζει τὸν Σταυρόν. Μάρκ. ι΄. 32—52.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Λουκ. θ΄. 51).

» 21. Ὁ Ἰησοῦς κηρύττει ἑαυτὸν Βασιλέα. Μάρκ. ια΄. 1—33.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ζαχαρ. θ΄. 9).

» 28. Ὁ Ἰησοῦς ἀποστομώνει τοὺς ἐχθροὺς Του. Μάρκ. ιβ΄. 1—44.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ζ΄. 46).

Ἰουνίου 4. Ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ φίλοι Του. Μάρκ. ιγ΄. 1 ἕως ιδ΄. 9.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἰωάν. ιε΄ 14).

» 11. Προδοσία καὶ ἀπάρνησις. Μάρκ. ιδ΄ 10—72.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἡσα. νγ΄ 3).

» 18. Ἡ Σταύρωσις. Μάρκ. ιε΄. 1—47.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ρωμ. ε΄. 8).

» 26. Ἀναθεώρησις τριμηνίας: Ἰησοῦς ὁ Κύριος καὶ Σωτήρ.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ματθ. κη΄. 18—20).

ΤΡΙΜΗΝΙΑ ΤΡΙΤΗ

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἰσραήλ.

Ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ μέχρι Σολομῶντος.

Ἰουλίου 2. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. Ἰησ. Ναυῆ κεφ. α΄. ἕως ϛ΄. 24.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, κεφ. α΄. 9).

» 9. Ὁ Χάλεβ. Ἰησ. Ναυῆ ιδ΄. Ἀριθμ. ιγ΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ψαλμ. μ΄. 4).

» 16. Ἡ Δεβόρα. Κριτ. κεφ. δ΄. καὶ ε΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ψάλμ. μϛ΄. 1).

» 23. Ὁ Ἡσαΐας ἐλέγχει τὰς ἁμαρτίας τοῦ Ἰσραὴλ Ἡσα. ε΄. 1—30.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Παροιμ. ιδ΄. 34).

Ἰουλίου 30. Ὁ Γεδεών. Κριτ. κεφ. ϛ΄., ζ΄. καὶ η΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ψαλμ. κζ΄. 1).
Αὐγούστου 6. Ἡ Ρούθ. Τὸ βιβλίον τῆς Ρούθ.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Α΄. Ἰωάν. δ΄. 7).
» *13.* Ἡ Ἄννα. Α΄. Σαμουὴλ κεφ. α΄. καὶ β΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Παροιμ. λα΄. 30).
» *20.* Ὁ Σαμουήλ. Α΄. Σαμ. κεφ. γ΄. ζ΄. καὶ ιβ΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, κεφ. ιβ΄. 20)
» *27.* Ὁ Σαούλ. Α΄. Σαμ. κεφ. θ΄. ἕως ια΄. καὶ ιε΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, κεφ. ιε΄. 22).
Σεπτεμβρίου 3. Ὁ Δαβίδ. Α΄. Σαμ. ιϛ΄. 1—13. Ψαλμ. οη΄. 70—72.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Α΄. Σαμ. ιϛ΄ 7).
» *10.* Ὁ Ἰωνάθαν. Α΄. Σαμ. κεφ. ιη΄. ἕως κ΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Παροιμ. ιζ΄ 17).
» *17.* Ὁ Σολομών. Α΄. Βασ. κεφ. ε΄. ἕως η΄.
Πρὸς ἀποστήθισιν, Ψαλμ. ρ΄. 4).
» *24.* Ἀναθεώρησις τριμηνίας.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ἐφεσ. ϛ΄. 10).

ΤΡΙΜΗΝΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Ὀκτωβρίου 1. Ὁ Παῦλος ἐν Ταρσῷ. Πράξ. κα΄. 39, κβ΄. 3, 27, 28, Φιλιπ. γ΄. 3—6.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Β΄. Τιμ. β΄. 15).
» *8.* Ὁ Παῦλος ἐν Δαμασκῷ. Πράξ. θ΄. 1—31.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Β΄. Κορινθ. ε΄. 17).
» *15.* Ὁ Παῦλος ἐν Ἀντιοχείᾳ. Πράξ. ια΄. 19—30, ιβ΄. 35.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ρωμ. α΄. 16).
» *22.* Ὁ Παῦλος ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Πράξ. κεφ. ιγ΄. καὶ ιδ΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Μάρκ. ιϛ΄. 15).
» *29.* Διεθνὲς μάθημα περὶ ἐγκρατείας. Ρωμ. ιγ΄. 12 ἕως ιε΄. 3.
(Πρὸς ἀποστήθισιν,).
Νοεμβρίου 5. Ὁ Παῦλος ἐν Ἱερουσαλήμ. Πράξ. ιε΄. 1—35.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Β΄. Κορ. γ΄. 17).
» *12.* Ὁ Παῦλος ἐν Μακεδονίᾳ. Πράξ. ιε΄. 36 ἕως ιζ΄. 15.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, κεφ. ιϛ΄. 31).
» *19.* Ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις. Πράξ. ιζ΄. 16—34.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, ἐδάφ. 28ον).
» *26.* Ὁ Παῦλος ἐν Κορίνθῳ. Πράξ. ιη΄. 1—17. Α΄. Κορ. α΄. ἕως β΄. 8.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Α΄. Κορ. β΄. 2.
Δεκεμβρίου 3. Ὁ Παῦλος ἐν Ἐφέσῳ. Πράξ. ιη΄. 18 ἕως κ΄. 38.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Ματθ. ε΄. 10).
» *10.* Ὁ Παῦλος ἐν Καισαρείᾳ. Πράξ. κα΄. ἕως κϛ΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, κεφ. κδ΄. 16).
» *17.* Ὁ Παῦλος ἐν Ρώμῃ. Πράξ. κζ΄. καὶ κη΄.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Φιλιππ. γ΄. 14).
» *24.* Παγκόσμιος εἰρήνη. Ἡσα. ια΄. 1—9.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, ἐδάφ. 9ον).
» *31.* Ἀναθεώρησις τριμηνίας: Ὁ βίος τοῦ Παύλου. Φιλιππ. γ΄. 1—14.
(Πρὸς ἀποστήθισιν, Β΄. Τιμ. δ΄. 7).